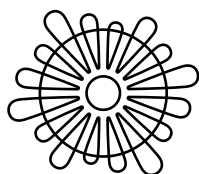

ARCHAEOLOGIA

adriatica

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

SVEUČILIŠTE U ZADRU / UNIVERSITAS STUDIORUM JADERTINA / UNIVERSITY OF ZADAR
ODJEL ZA ARHEOLOGIJU / DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

UDK 902/904

ARCHAEOL. ADRIAT.

ISSN 1846-4807

ARCHAEOLOGIA adriatica

IZDAVAČ / *Publisher*
Sveučilište u Zadru / *University of Zadar*
Mihovila Pavlinovića 1, 23000 Zadar, Hrvatska

POVJERENSTVO ZA IZDAVAČKU DJELATNOST / *Publishing Committee*
Josip Faričić (predsjednik / *Chair*)

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK / *Editor in Chief*
Ante Uglešić

ZAMJENIK GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA / *Associate Editor in Chief*
Igor Borzić

TAJNICA / *Secretary*
Josipa Baraka Perica

UREDNIŠTVO / *Editorial Board*
Brunislav Marijanović (professor emeritus Sveučilišta u Zadru), Igor Borzić (Sveučilište u Zadru),
Martina Čelhar (Sveučilište u Zadru), Tomislav Fabijanić (Sveučilište u Zadru),
Josipa Baraka Perica (Sveučilište u Zadru), Mirja Jarak (Sveučilište u Zagrebu),
Marko Dizdar (Institut za arheologiju, Zagreb), Biba Teržan (Univerza v Ljubljani),
Gian Pietro Brogiolo (Università degli Studi di Padova)

ADRESA UREDNIŠTVA / *Adress of the Editorial Board*
Archaeologia Adriatica
Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju
Obala kralja Petra Krešimira IV., 2
23000 Zadar, Hrvatska / Croatia
Tel. +385(0)23 200 522
E-mail: archaeologia.adriatica@unizd.hr

ARCHAEOLOGICA ADRIATICA REFERIRA SE U / *Archaeologia Adriatica is abstracted and indexed in*
- Ulrich's international periodicals directory
- DYABOLA. Sachkatalog der Bibliothek – Römisch-
Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts

DOSTUPNO NA / *Available at*
Hrčak. Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (hrcak.srce.hr)
Morepress (morepress.unizd.hr)

ČASOPIS IZLAZI JEDNOM GODIŠNJE / *Published annually*
ISSN 1846-4807 (Tisak)
ISSN 1848-9281 (Online)
DOI 10.15291/archeo

NASLOVNICA / *Cover Page*
Foto / *Photo*: Zoran Alajbeg, Ivan Čondić, Sebastian Govorčin, Mato Ilkić i Joško Zaninović

SADRŽAJ / CONTENTS

MARTINA DUBOLNIĆ GLAVAN, MIROSLAV GLAVIČIĆ Posveta Augustovu numenu iz Privlake kod Nina (arhivska istraživanja) (Izvorni znanstveni članak) <i>Dedication to the Numen Augusti from Privlaka near Nin</i> (<i>archival research</i>) (<i>Original scientific paper</i>)	9
IVANA JADRIĆ-KUČAN, IVANA BANOVAČ Posveta geniju Carske kuće (<i>Genius Domus Augusta</i>) iz Oneja (Izvorni znanstveni članak) <i>Dedication to the Imperial Family's Genius</i> (<i>Genius Domus Augusta</i>) <i>from Oneum</i> (<i>Original scientific paper</i>)	31
BOŽANA MALETIĆ, MATTEO POLA Un'iscrizione inedita ed alcune note di topografia antica di Preko sull'isola di Ugljan (Articolo scientifico originale) <i>Neobjavljeni natpis i nekoliko bilježaka o antičkoj topografiji</i> <i>Preka na otoku Ugljanu</i> (Izvorni znanstveni članak)	61
DINO TARAS Radionički pečati na italskoj tera sigilati iz Zatona kod Zadra (Prethodno priopćenje) <i>Workshop Stamps on Italic Terra Sigillata from Zaton near Zadar</i> (<i>Preliminary report</i>)	81
KRISTINA GERGETA SOTONČIĆ, TEODORA GODINOVIĆ Zaštitno arheološko istraživanje dijela maritimne vile u uvali Ribnjaku kod Valbandona (Stručni članak) <i>Rescue Archaeological Excavations of a part of the</i> <i>Maritime Villa in Ribnjak Bay near Valbandon</i> (<i>Professional paper</i>)	119

ANA KARAOOLE, NIKŠA GRBIĆ Keramički nalazi i ostali pokretni arheološki materijal s lokaliteta Ošlje – Gradac (Izvorni znanstveni članak) <i>Pottery and Other Small Finds from the Site of Ošlje-Gradac (Original scientific paper)</i>	143
KRISTINA GERGETA SOTONČIĆ Kasnoantičko i ranosrednjovjekovno groblje u Novigradu. Preliminarni rezultati istraživanja (Prethodno priopćenje) <i>Late Antique and Early Medieval Cemetery in Novigrad. Preliminary Research Results (Preliminary report)</i>	203
ANITA ADAMIĆ HADŽIĆ Izloženost koštanim ozljedama ratarskih i stočarskih populacija srednjovjekovne i ranosrednjovjekovne Hrvatske (Izvorni znanstveni članak) <i>Exposure to Bone Injuries in the Farming and Herding Populations in Medieval and Early Modern Croatia (Original scientific paper)</i>	233
MATO ILKIĆ, DEJAN FILIPČIĆ Novac Osmanskog Carstva iz sjeverne Dalmacije (Izvorni znanstveni članak) <i>The Ottoman Empire Coins from Northern Dalmatia (Original scientific paper)</i>	267

SILVIA BEKAVAC, DORA ŠTUBLIN Zaboravljeno kulturno dobro – crkva Gospe od Zdravlja u Gornjim Brelima (Prethodno priopćenje) <i>Forgotten Cultural Heritage – the Church of Our Lady of Health in Gornja Brela (Preliminary report)</i>	291
IGOR BORZIĆ VIS-A-VIS-A-VIS 200 Prikaz kataloga izložbe <i>Vis-a-Vis 200. Arheološka baština otoka Visa u povodu 200. obljetnice Arheološkog muzeja u Splitu</i> , Arheološki muzej u Splitu, Split, 2021. (Prikaz) VIS-A-VIS-A-VIS 200 <i>Review of the exhibition catalogue Vis-a-Vis 200. Arheološka baština otoka Visa u povodu 200. obljetnice Arheološkog muzeja u Splitu (Review)</i>	323
<i>Upute autorima / Instructions for Authors</i>	333

NOVAC OSMANSKOG CARSTVA IZ SJEVERNE DALMACIJE¹

THE OTTOMAN EMPIRE COINS FROM NORTHERN DALMATIA¹

MATO ILKIĆ

Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju
University of Zadar, Department of Archaeology
Obala kralja Petra Krešimira IV., 2
HR-23000 Zadar
milkić@unizd.hr

DEJAN FILIPČIĆ

Izidora Kršnjavoga 10
HR-47000 Karlovac
filipi.dejan@gmail.com

UDK: 904:737(497.581)“653/654“

DOI: 10.15291/archo.3996

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK / ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Primljeno / Received: 2022-06-17

KLJUČNE RIJEČI:

akče, mangiri, novac
Osmanskog Carstva,
sjeverna Dalmacija

U ovom se radu raspravlja o 23 osmanska novca pronađena na 16 sjevernodalmatinskih nalazišta. Kronološki pripadaju razdoblju od vremena druge vladavine sultana Mehmeda II. Osvajača (1444. – 1446. i 1451. – 1481.) pa sve do egipatskog novca nominalno kovanog za sultana Abdula Hamida II. (1876. – 1909.). Ti numizmatički nalazi mogu se podijeliti u nekoliko različitih faza u kojima su dospjeli u sjevernu Dalmaciju: predosmansku, osmansku i postosmansku. Prvu fazu čine akče sultana Mehmeda II. te sultana Selima I. (1512. – 1520.). Drugu fazu predstavlja novac iz razdoblja osmanske vladavine koja je u sjevernodalmatinskom zaobalju trajala nešto više od stoljeća i pol. Trećoj fazi pripadaju mangiri Sulejmana II. (1687. – 1691.) koji su dospjeli u sjevernu Dalmaciju nedugo nakon kraja osmanske vladavine, a još u jeku Morejskog rata (1684. – 1699.). Slijede numizmatički nalazi iz znatno kasnijeg vremena. Povijesnim prilikama koje su povezane sa sjevernom Dalmacijom i Egiptom pripadaju dva primjerka. Jedan je kovan za sultana Selima III. (1789. – 1807.), a drugi za sultana Abdula Hamida II. (1886. – 1909.). Prvi se može povezati s francuskom intervencijom u Egipat 1798., a drugi s izbjeglištvom stanovništva s Dugog otoka u El Shatt 1944. – 1945. godine.

¹ Članak je izrađen u sklopu rada na projektu pod naslovom *Migracije na razmeđu dvaju svjetova – Mletačke Republike i Osmanskog Carstva – u svjetlu analize stabilnih izotopa (MIGRASSI)*, koji je financiralo Sveučilište u Zadru (IP-UNIZD-2021).

¹ The article has been prepared as part of work on the project entitled *Migrations at the crossroads of two worlds – the Venetian Republic and the Ottoman Empire – in the light of stable isotope analysis (MIGRASSI)*, financed by the University of Zadar (IP-UNIZD-2021).

KEY WORDS:

akçes, mangirs, Ottoman Empire coins, northern Dalmatia

The paper discusses 23 Ottoman coins found in 16 sites in northern Dalmatia. Chronologically, they belong to the period from the second reign of Sultan Mehmed II, the Conqueror (1444–1446 and 1451–1481) all the way to the Egyptian coin bearing the name of Sultan Abdul Hamid II (1876–1909). These numismatic finds can be assigned to one of several different phases during which they came to northern Dalmatia: pre-Ottoman, Ottoman and post-Ottoman. The first phase includes the akçes of Sultan Mehmed II and Sultan Selim I (1512–1520). The second phase involves coins from the period of Ottoman rule, which lasted a little over a century and a half in the hinterland of northern Dalmatia. The third phase is represented by mangirs of Suleiman II (1687–1691), which were brought to northern Dalmatia shortly after the end of Ottoman rule, while the Morean War (1684–1699) was still in full flow. They are followed by numismatic finds from a much later period. Two specimens are associated with historical events related to northern Dalmatia and Egypt. One was minted for Sultan Selim III (1789–1807), and the second for Sultan Abdul Hamid II (1876–1909). The first can be related to the French intervention in Egypt in 1798, and the second with refugees fleeing from Dugi Otok to El Shatt in 1944–1945.

Iako su Osmanlije vladali sjevernodalmatinskim zaobaljem tijekom većeg dijela 16. i 17. stoljeća, njihov je novac dosta rijetka pojava na tome prostranom području. Uključujući i jedan samo spomenuti primjerak u literaturi,² riječ je o ukupno 23 pojedinačna novčana nalaza (kat. br. 1-23, Tab. I-II). Potječu sa 16 lokaliteta (Karta 1). Glavnina je pohranjena u zbirkaama mnogih hrvatskih institucija,³ a neki su u privatnom vlasništvu.⁴ Većinom su u dobrom stanju očuvanosti, što je omogućilo determinaciju prema standardnim katalogima za novac Osmanskog Carstva.

Među tom numizmatičkom građom najstarija je akča s područja polačke crkve sv. Kuzme i Damjana.⁵ Iskovana je u drugom razdoblju vladavine sultana Mehmeda II. (1444. – 1446. i 1451. – 1481.) (kat. br. 1, Tab. I, 1). Tri srebrna novca te nominalne vrijednosti su iz vremena sultana Selima I. (1512. – 1520.). Potječu iz Ivoševaca⁶ kod Kistanja (kat. br. 3, Tab. I, 3), Vrane⁷ (kat. br. 4, Tab. I, 4) i Zvonigrada,⁸ utvrde nedaleko od vrela Zrmanje podno južnog Velebita (kat. br. 2, Tab. I, 2). Akče sul-

Although the Ottomans ruled the northern Dalmatian hinterland during most of the 16th and 17th centuries, their coins are quite rare in this vast area. Including one specimen only mentioned in the literature², there are a total of 23 individual numismatic finds (cat. no. 1–23, Pl. I–II). They originate from 16 sites (Map 1). The majority are preserved in the collections of a number of Croatian institutions³, and some are privately owned.⁴ Most of them are well preserved, making it possible to determine them according to standard catalogues for Ottoman Empire coins.

The oldest from this numismatic material is the akçe from the grounds of the Church of St. Cosmas and Damian in Polača.⁵ It was minted during the second period of the reign of Sultan Mehmed II (1444–1446 and 1451–1481) (cat. no. 1, Pl. I, 1). Three silver coins of this nominal value are from the period of the reign of Sultan Selim I (1512–1520). They originate from Ivoševci⁶ near Kistanje

² Za taj osmanski novac nema sačuvanih podataka o sultanu, nominalni i kovnici. Navedeno je samo to da je nađen u Bilišanima kod Obrovca (*Bull. dalm.*, 1878, 126).

³ Suglasnost za objavu sjevernodalmatinskih nalaza osmanskog novca dobili smo od djelatnika iz niza hrvatskih institucija. To su: Luka Bekić (Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru), Tomislav Bilić i Miroslav Nađ (Arheološki muzej Zagreb), Davor Gaurina (Gradski muzej Drniš), Marko Meštrov (Agencija Han Vrana), Tomislav Šeparović (Muzej hrvatskih arheoloških spomenika), Ante Uglešić i Dario Vujević (Odjel za arheologiju, Sveučilište u Zadru), Jakov Vučić (Arheološki muzej Zadar) te Joško Zaninović (JU NP Krka, Muzej Puljani). Svima njima najljepše zahvaljujemo, kao i Juri Šučuru na izradi karte i Andrei Rimpf na pomoći s teško dostupnom literaturom. Također zahvaljujemo vrsnoj povjesničarki srednjeg i novog vijeka Ivni Anzulović te izvršnim poznavateljima osmanske numizmatike Ameru Sulejmanagiću i pokojnom Slobodanu Srečkoviću na nizu korisnih savjeta.

⁴ Šime Čirjak ustupio nam je za objavu podatke o osmanskom novcu iz svoje zbirke, na čemu mu zahvaljujemo.

⁵ Ta akča (Tab. I, 1), čiju je fotografiju izradio Ivan Čondić, a u vlasništvu je Arheološkog muzeja u Zadru, u prvoj je objavi (J. VUČIĆ, 2020, 494, 503, kat. br. 42, T. IV, 42) pogrešno pripisana sultanu Muratu II. (1421. – 1444. i 1446. – 1451.).

⁶ T. ŠEPAROVIĆ, 2020, 58, kat. br. 161.

⁷ M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, kat. 204.

⁸ I. MIRNIK, 1990, 168.

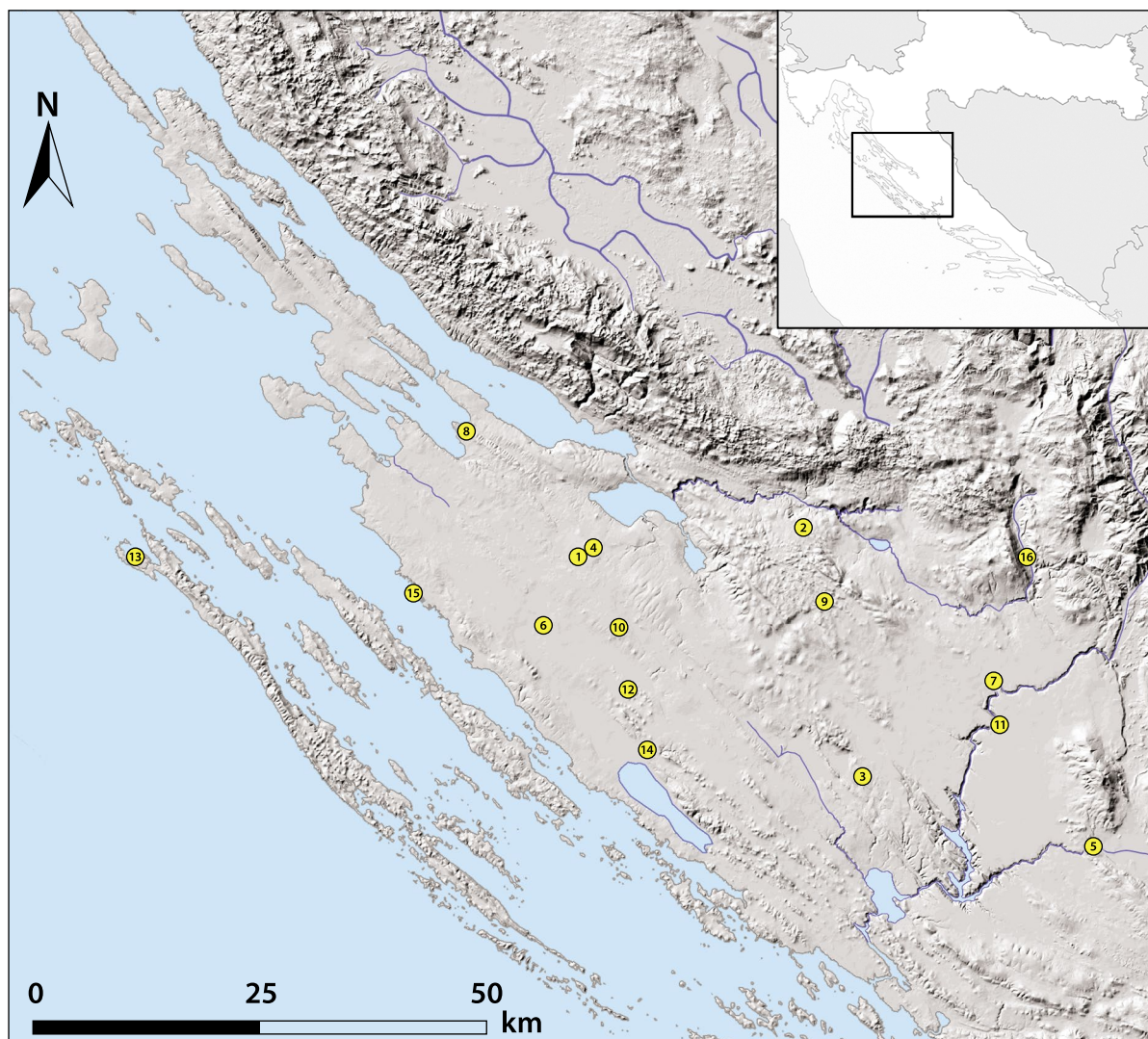
² There is no preserved information about the sultan, nominal value and mint for this Ottoman coin. It is only mentioned that it was found in Bilišane near Obrovac (*Bull. dalm.*, 1878, 126).

³ We have received consent for the publication of the northern Dalmatian finds of Ottoman coins from employees of a number of Croatian institutions. These include: Luka Bekić (International Centre for Underwater Archaeology in Zadar), Tomislav Bilić and Miroslav Nađ (Archaeological Museum in Zagreb), Davor Gaurina (Drniš City Museum), Marko Meštrov (Han Vrana Agency), Tomislav Šeparović (Museum of Croatian Archaeological Monuments), Ante Uglešić and Dario Vujević (Department of Archaeology of the University of Zadar), Jakov Vučić (Archaeological Museum Zadar) and Joško Zaninović (Krka National Park Public Institution, Puljani Museum). We would like to express our special gratitude to them, as well as to Jure Šučur for creating the map and to Andrea Rimpf for the assistance with literature difficult to access. We also express our gratitude to the prominent mediaeval and modern period historian, Ivna Anzulović, and experts on Ottoman numismatics, Amer Sulejmanagić and the late Slobodan Srečković, for their useful advice.

⁴ Šime Čirjak gave us consent to publish information on Ottoman coins from his collection, for which we express our gratitude to him.

⁵ This akçe (Pl. I, 1), photographed by Ivan Čondić, and owned by the Archaeological Museum in Zadar, was wrongly attributed to Sultan Murat II (1421–1444 and 1446–1451) when first published (J. VUČIĆ, 2020, 494, 503, cat. no. 42, Plate IV, 42).

⁶ T. ŠEPAROVIĆ, 2020, 58, cat. no. 161.

KARTA 1. *Topografija osmanskog novca u sjevernoj Dalmaciji: 1. Begovača -- Donje Biljane, 2. Bilišane, 3. Bribir, 4. Donji Kašić, 5. Drniš -- Gradina, 6. Galovac -- Crkvina, 7. Ivoševci, 8. Ljubač, gradina Venac, 9. Medviđa, 10. Nadin -- Gradina, 11. Nečven, 12. Polača, crkva sv. Kuzme i Damjana, 13. Veli Rat -- Dolac, 14. Vrana, 15. Zadar -- crkva sv. Nikole, 16. Zvonigrad (izradio: J. Šućur)*

MAP 1 *Topography of Ottoman coins in northern Dalmatia: 1. Begovača – Donje Biljane, 2. Bilišane, 3. Bribir, 4. Donji Kašić, 5. Drniš – Gradina, 6. Galovac – Crkvina, 7. Ivoševci, 8. Ljubač, Venac hillfort, 9. Medviđa, 10. Nadin – Gradina, 11. Nečven, 12. Polača, Church of St. Cosmas and Damian, 13. Veli Rat – Dolac, 14. Vrana, 15. Zadar – Church of St. Nicholas, 16. Zvonigrad (by: J. Šućur)*

tana Sulejmana I. (1520. – 1566.) otkrivene su na Begovači⁹ kod Biljana Donjih (kat. br. 5, Tab. I, 5), na Bribiru (kat. br. 6, Tab. I, 6) i u Medviđi, 15 km sjeveroistočno od Benkovca (kat. br. 7, Tab. I, 7). Slijede nalazi novca njegovih nasljednika. To su akče sultana Selima II. (1566. – 1574.) iz Nadina¹⁰ (kat. br. 8,

(cat. no. 3, Pl. I, 3), Vrana⁷ (cat. no. 4, Pl. I, 4) and Zvonigrad⁸, a fortress in the vicinity of the Zrmanja spring at the foot of southern Velebit (cat. no. 2, Pl. I, 2). Akçes of Suleiman I (1520–1566) were discovered on Begovača⁹ near Biljani Donji (cat. no. 5, Pl. I, 5), on Bribir (cat. no. 6, Pl. I, 6) and in Medviđa,

⁹ D. JELOVINA, D. VRŠALOVIĆ, 1981, 106, Tab. LII., 96.

¹⁰ G. ZARO, K. GUSAR, M. ČELHAR, 2020, 204, Figure 21B.

⁷ M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, cat. 204.

⁸ I. MIRNIK, 1990, 168.

⁹ D. JELOVINA, D. VRŠALOVIĆ, 1981, 106, Pl. LII., 96.

Tab. I, 8), sultana Murata III. (1574. – 1595.) s Crkvine kod Galovca (kat. br. 9, Tab. I, 9) i sultana Mehmeda III. (1595. – 1603.) s Bribira (kat. br. 10, Tab. I, 10). Jedan mangir s gradine Venac nedaleko od Ljupča slabo je očuvan, pa nije moguće pouzdano odrediti kojemu sultanu pripada (kat. br. 11, Tab. I, 11).¹¹ Iz približno 16. stoljeća datiraju dva krivotvorena novca. To su dirhem iz Donjeg Kašića, oko 20 km istočno od Zadra (kat. br. 12, Tab. I, 12) i akča iz Nečvena,¹² utvrde uz strmoglavu lijevu stranu rijeke Krke, oko 15 km jugozapadno od Knina (kat. br. 13, Tab. II, 1). Nakon duže stanke osmanski se novac ponovno javlja za vladavine sultana Sulejmana II. (1687. – 1691.). Riječ je o mangirima iz Ivoševaca (kat. br. 14, Tab. II, 2), s Bribira (kat. br. 15, Tab. II, 3), drniške Gradine (kat. br. 16, Tab. II, 4) i iz Vrane¹³ (kat. br. 17-18, Tab. II, 5-6). Iz još je kasnijeg vremena para sultana Selima III. (1789. – 1807.) (kat. br. 19, Tab. II, 7). Nađena je na području zadarske crkve sv. Nikole.¹⁴ Novac sultana Mahmuda II. (1808. – 1839.) potječe s Bribira (kat. br. 20, Tab. II, 8) i iz Ivoševaca (kat. br. 20, Tab. II, 9). Najmlađi osmanski novac iz sjeverne Dalmacije iskovan je 1886. za sultana Abdula Hamida II. (1876. – 1909.) (kat. br. 22, Tab. II, 10). Otkriven je nedaleko od Velog Rata¹⁵ na Dugom otoku.

Radi boljeg razumijevanja pojave te numizmatičke građe iz dosta dugog razdoblja valja je ukratko sagledati kroz povijesna zbivanja. Godine 1415. zabilježen je prvi pljačkaški upad

15 km northeast of Benkovac (cat. no. 7, Pl. I, 7). They are followed by finds of coins of his heirs. These are the akçes of Sultan Selim II (1566–1574) from Nadin¹⁰ (cat. no. 8, Pl. I, 8), Sultan Murat III (1574–1595) from the site of Crkvina near Galovac (cat. no. 9, Pl. I, 9), and Sultan Mehmed III (1595–1603) from Bribir (cat. no. 10, Pl. I, 10). A mangir from the Venac hillfort near Ljubač is poorly preserved, so it is not possible to reliably determine to which sultan it belongs (cat. no. 11, Pl. I, 11).¹¹ Two forged coins date from approximately the 16th century. These are the dirham from Donji Kašić, about 20 km east of Zadar (cat. no. 12, Pl. I, 12) and the akçe from Nečven,¹² a fort along the steep left side of the river Krka, about 15 km southwest of Knin (cat. no. 13, Pl. II, 1). In the chronological sequence there is a hiatus before the next coins to appear, which are from the reign of Sultan Suleiman II (1687–1691). These include mangirs from Ivoševci (cat. no. 14, Pl. II, 2), Bribir (cat. no. 15, Pl. II, 3), Gradina hillfort in Drniš (cat. no. 16, Pl. II, 4) and from Vrana¹³ (cat. no. 17–18, Pl. II, 5-6). A para of Sultan Selim III (1789–1807) is from an even later period (cat. no. 19, Pl. II, 7). It was found in the grounds of the Church of St. Nicholas in Zadar.¹⁴ Coins of Sultan Mahmud II (1808–1839) originate from Bribir (cat. no. 20, Pl. II, 8) and Ivoševci (cat. no. 20, Pl. II, 9). The most recent Ottoman coin from northern Dalmatia was minted in 1886 for

¹¹ M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, kat. 202; M. ILKIĆ, 2017, 156–157, 181, 300, kat. br. 168.

¹² Nečven je izrazito važno utvrđenje u nadzoru komunikacije preko rijeke Krke, odnosno preko drvenog mosta koji su još u 14. stoljeću sagradili hrvatski velikaši Nelipići. Osmanlije su Nečvenom vladali od 1522. do 1686. i utvrda je bila bitno istaknuto sjedište osmanske vojne, sudske i upravne vlasti. O tomu vidjeti u: J. ZANINOVIĆ, D. GAURINA, 2008, 145–162.

¹³ M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, 236, kat. br. 204; M. ILKIĆ, M. MEŠTROV, 2017, 94, 105–106, kat. br. 45.

¹⁴ L. BEKIĆ, 2017, 159, 163, kat. br. 16, Sl. 1: 16.

¹⁵ I. KRILE, D. VUJEVIĆ, 2017, 16, bilj. 26.

¹⁰ G. ZARO, K. GUSAR, M. ČELHAR, 2020, 204, Figure 21B.

¹¹ M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, kat. 202; M. ILKIĆ, 2017, 156–157, 181, 300, kat. no. 168.

¹² Nečven was an extremely important fortification for the control of communication across the river Krka, that is, over the wooden bridge that had been built by the Croatian noble family of Nelipić back in the 14th century. The Ottomans ruled Nečven from 1522 to 1686 and the fort was an important Ottoman military, judicial and administrative seat. For more, see: J. ZANINOVIĆ, D. GAURINA, 2008, 145–162.

¹³ M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, 236, kat. no. 204; M. ILKIĆ, M. MEŠTROV, 2017, 94, 105–106, kat. no. 45.

¹⁴ L. BEKIĆ, 2017, 159, 163, kat. no. 16, Fig. 1: 16.

Osmanlija u sjevernu Dalmaciju.¹⁶ Na meti je njihove najezde i poslije, između 1470. i 1481. Osobito je teško bilo 1499. kada su Osmanlije, kako bilježe kronike, odveli u ropstvo 7000 osoba i ukrali 1700 glava blaga te ubili sedam svećenika (župnika), i to u Miranjima, Korlatu (Praskvići), Galovcu (Tršci), Raštanima (Hrašćani), Sv. Filipu i Jakovu (Rogovo), Debeljaku (Račice) i Dračevcu Ninskom (Mahurci).¹⁷ Te dramatične događaje s kraja 15. stoljeća sažimlje izvješće zadarskih rektora iz 1500., naglašavajući da su tu „kuga, glad i Turci“.¹⁸ Vojne operacije Osmanlija širih razmjera svoj su vrhunac dosegnule 1522. uspješnim osvajanjem Knina. Godine 1538. zauzeli su Vranu i Nadin. Nakon što je poslije smrti Petra Kružića pala i posljednja utvrda Klis, nestalo je hrvatske vlasti u Dalmaciji.¹⁹ Naglo osmansko širenje uglavnom se podudara sa službovanjem Husrev-bega, poznatog namjesnika Bosanskog sandžaka. Od njegova dijela i većine novoosvojenog područja stvoren je 1537. godine Kliški sandžak.²⁰ Obuhvatio je gotovo cijelo dalmatinsko zaobalje između rijeka Zrmanje, Krke i Cetine. Nominalno sjedište bilo mu je u Klisu, a stvarno u Livnu.²¹ Daljnje osmanske vojne akcije u drugoj polovici 16. stoljeća dovele su do proširenja Kliškog sandžaka. Postavši pre-

Sultan Abdul Hamid II (1876–1909) (cat. no. 22, Pl. II, 10). It was discovered not far from Veli Rat¹⁵ on the island of Dugi Otok.

In order to better understand the occurrence of such numismatic material over this relatively long period of time, it should be briefly reviewed in the context of historical events. The first raid by the Ottomans into northern Dalmatia was recorded in 1415,¹⁶ and it was later the target of their invasions between 1470 and 1481. 1499 was a particularly difficult year: the Ottomans, as recorded in chronicles, enslaved 7000 people, stole 1700 head of cattle and killed seven parish priests in Miranje, Korlat (Praskvići), Galovac (Tršci), Raštane (Hrašćani), Sv. Filip i Jakov (Rogovo), Debeljak (Račice) and Dračevac Ninski (Mahurci).¹⁷ These dramatic events at the end of the 15th century were summarised in the report of the Zadar rectors from 1500, emphasising that there were: “plague, famine and the Turks”.¹⁸ Large-scale Ottoman military operations reached their peak in 1522 with the successful conquest of Knin. In 1538, they occupied Vrana and Nadin. Following the death of Petar Kružić, the last fortress, Klis, fell to the Ottomans and Croatian power in Dalmatia vanished.¹⁹ The rapid Ottoman expansion mostly coincided with the term of Gazi Husrev Bey, the famous governor of the Sanjak of Bosnia. From part of this and most of

¹⁶ S. M. TRALJIĆ, 1965, 203; T. RAUKAR *et al.*, 1987, 66.

¹⁷ I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, 1857, 34–35; T. RAUKAR *et al.*, 1987, 181.

¹⁸ T. RAUKAR *et al.*, 1987, 183.

¹⁹ O osmanskim osvajanjima sjevernodalmatinskog zaleđa vidjeti u: S. M. TRALJIĆ, 1965, 203–227; S. M. TRALJIĆ, 1969, 529–548; 1971, 343–377; B. HRABAK, 1986, 69–100; T. RAUKAR *et al.*, 1987, 175–226; R. JELIĆ, 1989, 531–544; F. DŽ. SPAHO, 1990, 431–436. Posljednjih dvadesetak godina znatan pomak u izučavanju povijesti osmanske vlasti u velikom dijelu Dalmacije napravili su znanstvenici Orijentalnog instituta u Sarajevu i Istorijiskog instituta u Beogradu. Njihovi su radovi doveli do boljeg poznavanja lokalne teritorijalne organizacije nahija Ostrovice (F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, 9) i Petrova Polja (N. ISAILOVIĆ, A. JAKOVLJEVIĆ, 2019, 330 i dalje; F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, XIII.) te Kliškoga, Krčkoga i Ličkoga sandžaka u okviru Bosanskog ejaleta (F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007). O urbanim središtima u dalmatinskom zaleđu pod osmanskom vlašću vidjeti u: K. JURIN STARČEVIĆ, 2006, 113–154.

²⁰ B. ĐURĐEV, B. GRAFENAUER, J. TADIĆ, 1959, 128.

²¹ F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, X.

¹⁵ I. KRILE, D. VUJEVIĆ, 2017, 16. note 26.

¹⁶ S. M. TRALJIĆ 1965, p. 203; T. RAUKAR *et al.*, 1987, 66.

¹⁷ I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, 1857, 34–35; T. RAUKAR *et al.*, 1987, 181.

¹⁸ T. RAUKAR *et al.*, 1987, 183.

¹⁹ For the Ottoman conquests of the northern Dalmatian hinterland, see: S. M. TRALJIĆ, 1965, 203–227; S. M. TRALJIĆ, 1969, 529–548; 1971, 343–377; B. HRABAK, 1986, 69–100; T. RAUKAR *et al.*, 1987, 175–226; R. JELIĆ, 1989, 531–544; F. DŽ. SPAHO, 1990, 431–436. In the last twenty years, scientists from the Oriental Studies Institute in Sarajevo and the Institute of History in Belgrade have made significant progress in the study of the history of Ottoman rule, over a large part of Dalmatia. Their papers have led to a better understanding of the local territorial organisation of the *nahias* of Ostrovica (F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, 9) and Petrovo Polje (N. ISAILOVIĆ, A. JAKOVLJEVIĆ, 2019, 330 *ff.*; F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, XIII.), as well as the sanjaks of Klis, Krk and Lika as part of the Eyalet of Bosnia (F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007). For urban centres in the Dalmatian hinterland under Ottoman rule, see: K. JURIN STARČEVIĆ, 2006, 113–154.

velik, iz njega je, možda oko 1580., sa stvaranjem Bosanskog ejaleta, izdvojena posebna administrativna jedinica nazvana Krčkim ili Ličkim sandžakom sa sjedištem u Kninu.²² Novi okvir u kojem se našao taj sandžak podrazumijevao je i formiranje drukčijeg oblika organizacije osvojenog područja, posebice uza samu granicu. Uz onu habsburšku i mletačku Osmanlije su počeli stvarati kapetanije. Prva je organizirana uz rijeku Krku, a već 1574. spominje se i kapetanija Obrovac.²³ Takav sustav vojne krajine u sjevernoj Dalmaciji doveo je do stvaranja većeg broja utvrda sa stalnom vojničkom posadom, ulufedžijama.²⁴ Upravo je takav plaćenički tip vojske glavni razlog dospjeća osmanskog novca u sjevernodalmatinske utvrde. Za razliku od vojne posade mustahfiza, koji su uglavnom uživali timarske posjede kao vrstu plaće u vojnoj službi, ulufedžije su izrijekom spomenuti u opširnom poreznom defteru za Kliški sandžak i u njemu nahiju Bukovicu iz 1550. godine.²⁵ Iz zbirnog popisa ulufedžijskih posadnika Bosanskog sandžaka iz 1530. vidi se da Osmanlije nisu upotrijebili veliki broj regularnih vojnika u sjevernoj Dalmaciji.²⁶ Tu su tek važnije utvrde Obrovac i Skradin s posadama više od 100 mustahfiza ulufedžija.²⁷ Nadalje slijede tvrđave u Kninu, Ostrovici i Karinu u kojima je između 30 i 40 vojnika.²⁸ Jedan od razloga toga osrednjeg čuvanja granice u sjevernoj Dalmaciji vjerojatno je i taj što je to područje geografski zatvorenije prema sjeveru i istoku teško prohodnim planinama, te time ne predstavlja veliku opasnost za ugrožavanje osmanske vlasti u Bosni.

Unatoč tomu, Osmanlije su ulagali određena sredstva i energiju u izgradnju i funkcio-

the newly conquered territory, the Sanjak of Klis was created in 1537.²⁰ It encompassed almost the entire Dalmatian hinterland between the rivers Zrmanja, Krka and Cetina. It was nominally seated in Klis, but its de facto seat was in Livno.²¹ Further Ottoman military operations in the second half of the 16th century led to the expansion of the Sanjak of Klis. It having become too large, around 1580 a special administrative unit was separated from it with the creation of the Eyalet of Bosnia, called the Sanjak of Krk or Lika, with its seat in Knin.²² The new context of that sanjak meant the formation of a different organisational configuration for the conquered territory, especially along the border itself. Where their territory met that of the Habsburg Monarchy and Venetian Republic, the Ottomans began to organise captaincies. The first was established along the river Krka, and by 1574 the captaincy of Obrovac had already been mentioned.²³ Such a military-frontier system in northern Dalmatia led to the creation of a large number of forts with garrison troops, the Ulufejis.²⁴ This mercenary type of army is the main reason for the arrival of Ottoman money at the northern Dalmatian forts. In contrast to the Mustahfiz troops, who mostly enjoyed timar estates as a type of salary for military service, the Ulufejis were specifically mentioned in the extensive tax register (*defter*) for the Sanjak of Klis and the *nahija* of Bukovica from 1550.²⁵ It can be seen from the summary list of the Ulufeji troops of the Sanjak of Bosnia from 1530 that the Ottomans did not use a large number of regular soldiers in northern Dalmatia.²⁶ There were only more significant Obrovac and Skradin forts with troops of more than 100 Mustahfiz Ulufejis.²⁷ Then there were

²² B. ĐURĐEV, B. GRAFENAUER, J. TADIĆ, 1959, 128.

²³ B. ĐURĐEV, B. GRAFENAUER, J. TADIĆ, 1959, 129.

²⁴ A. HUSIĆ, 2000, 196; 2007, 132-133.

²⁵ F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, 20.

²⁶ Osmanska vojska imala je u svojem sastavu i neregularne jedinice poput akindžija ili martologa, što također može biti jedan od razloga neupotrebe većeg broja regularnih vojnika u sjevernoj Dalmaciji.

²⁷ A. HUSIĆ, 2000, 197.

²⁸ A. HUSIĆ, 2000, 197.

²⁰ B. ĐURĐEV, B. GRAFENAUER, J. TADIĆ, 1959, 128.

²¹ F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, X.

²² B. ĐURĐEV, B. GRAFENAUER, J. TADIĆ, 1959, 128.

²³ B. ĐURĐEV, B. GRAFENAUER, J. TADIĆ, 1959, 129.

²⁴ A. HUSIĆ, 2000, 196; 2007, 132-133.

²⁵ F. DŽ. SPAHO, A. S. ALIČIĆ, 2007, 20.

²⁶ The Ottoman army also included irregular units such as the *Akinji* or *Martolos*, which can also be one of the reasons why a larger number of regular soldiers were not deployed in northern Dalmatia.

²⁷ A. HUSIĆ, 2000, 197.

niranje lokalne vlasti u sjevernodalmatinskom zaobalju. To se događalo u vrijeme kad su bili na vrhuncu svoje moći, za sultana Sulejmana I. (1520. – 1566.), ali i nešto poslije, do približno završetka Ciparskog rata (1570. – 1573.). Tri godine nakon njega u Ravnim kotarima je uspostavljena osmansko-mletačka granica.²⁹ Početkom 17. stoljeća nastupili su drukčiji procesi u unutrašnjem funkcioniranju Osmanskog Carstva. Visoka porta više nije vidjela važniji vitalni interes u širenju na područje sjeverne Dalmacije. Zbog toga je na tome dijelu granice, izuzev lokalnih pljačkaških upada i izgređa na objema stranama, uglavnom bilo mirno, sve do početka Kandijskog rata 1645. godine.³⁰ Osim obostrane trgovine, razlog tomu je i promjena strateških interesa Osmanskog Carstva. Ono više ne stremi zauzimanju jadranske obale, već se usmjerava ka habsburškoj granici na području hrvatske i slavonske Vojne krajine. Cilj Osmanlija bio je okrenut prema osvajanju Beča pa su tada svu pozornost usmjerili Panonskoj nizini i prohodnim putovima kojima su se kretale njihove goleme vojske ka konačnom obračunu s rimsko-njemačkim carem.

Ovdje prikazana numizmatička građa dijele se u tri osnovne kronološke skupine. Prvo pripada novac koji je emitiran prije uspostave vlasti Osmanlija u sjevernodalmatinskom za-

forts in Knin, Ostrovica and Karin, with 30–40 soldiers.²⁸ One of the reasons for the moderate numbers of border guards in northern Dalmatia is probably the fact that this area is geographically more closed to the north and east, by rugged mountains, and thus did not pose a great threat to Ottoman rule in Bosnia.

Nevertheless, the Ottomans invested specific resources and energy into the organisation and functioning of local government in the northern Dalmatian hinterland. This took place at the time when they were at the peak of their power, under Sultan Suleiman I (1520–1566), but also somewhat later, to approximately the end of the War of Cyprus (1570–1573). Three years after the war, the Ottoman-Venetian border was established in Ravni Kotari.²⁹ At the beginning of the 17th century, different procedures emerged in the internal functioning of the Ottoman Empire. The Sublime Porte (the Ottoman administration) no longer saw a significant vital interest in expansion in the northern Dalmatia area. As a result, times were mostly peaceful along that part of the border until the beginning of the War of Candia in 1645,³⁰ with the exception of local-

²⁸ A. HUSIĆ, 2000, 197.

²⁹ For the establishment of the Ottoman-Venetian border, see: I. ANZULOVIC, 1998, 53–108. Compare also: K. BARZMAN, 2021, 102, 108–109, Fig. 3a, Fig. 4a and Fig. 4b.

³⁰ During the war Foscolo conquered Zemunik, Poličnik, Islam and Novigrad, which had fallen into Ottoman hands nine months earlier, then Nadin, Vrana, Karin, Obrovac, and so on. However, by order of that Venetian provveditore generale, all these places were destroyed and left desolate together with their environs. The Venetians conquered Klis in 1648 but did not destroy it. A garrison was stationed there, as well as in Solin and Kamen. The Venetians tried to conquer Drniš, but they failed. After that, ports of call were established in Zadar and Split, so trade between the Venetians and the Ottomans was restored. From 1648 the northern Dalmatian area mostly enjoyed peace. The only known Ottoman invasion occurred in 1657, when they attacked and destroyed Posedarje and Vinjerac with 10,000 soldiers and looted the wider area of Zadar, though leaving the city alone. Peace was made in 1669, and the border was established in 1671. However, with this demarcation, the Venetians had to return to the Ottomans everything they had conquered, except for Klis, and, of course, Novigrad, which was not considered as occupied, because they adhered to the “*uti possidetis*” principle. For more information on these events, see: S. M. TRALJIĆ, 1965, 218.

²⁹ O uspostavi mletačko-osmanske granice vidjeti u: I. ANZULOVIC, 1998, 53–108. Također usporediti: K. BARZMAN, 2021, 102, 108–109, Sl. 3a, 4a–4b.

³⁰ Tada je Foskolo osvojio Zemunik, Poličnik, Islam, Novigrad koji je devet mjeseci prije pao u osmanske ruke, zatim Nadin, Vranu, Karin, Obrovac itd. No, po naredbi toga mletačkog generalnog providura sva su ta mjesta razorena i ostavljena pusta zajedno sa širom okolicom. Klis je osvojen 1648., ali nije porušen. U njemu je postavljena posada, kao i u Solinu i Kamenu. Mlečani su pokušali osvojiti Drniš, ali im to nije uspjelo. Nakon toga uspostavili su skelu u Zadru i Splitu pa je obnovljena trgovina između Mlečana i Osmanlija. Nakon 1647., odnosno 1648. na području sjeverne Dalmacije uglavnom je vladao mir. Poznata je jedino provala osmanske vojske iz 1657. kada su s 10 000 vojnika napali i porušili Posedarje i Vinjerac te opljačkali šire područje Zadra, ali grad nisu dirali. Mir je sklopljen 1669., a granica je uspostavljena 1671. Međutim, s ovim razgraničenjem Mlečani su Osmanlijama morali vratiti sve što su osvojili, osim Klisa i, naravno, Novigrada, za koji se i ne računa da je bio zauzet, jer su se držali načela „*uti possidetis*“. O tim događajima vidjeti u: S. M. TRALJIĆ, 1965, 218.

obalju. Najstarija je akča iz Polače (kat. br. 1, Tab. I, 1). Iskovana je u Novaru (Novo Brdo na Kosovu) za drugog razdoblja vladavine sultana Mehmeda II. (1444. – 1446. i 1451. – 1481.), koji je zbog zauzeća Konstantinopola 1453. zapamćen pod nadimkom „Fatih“ ili osvajač. Deset godina poslije, s padom Bosne Osmanlije su se približili kasnosrednjovjekovnom Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu pa je njihov novac mogao biti jedna od posljedica pograničnih kontakata. Ali to se, izgleda, ne odnosi na primjerak iz Polače jer je probušen i na sebi ima kariku što upućuje na to da je nakon optjecaja prenamijenjen u privjesak te je mogao biti duže vrijeme nošen kao nakit. Kronološki slijede tri akče sultana Selima I. (1512. – 1520.) (kat. br. 2-4, Tab. I, 2-4). Iskovane su u Drinopolju (Edirne u Turskoj) (kat. br. 2, Tab. I, 2), Istanbulu (Kostantiniye) (kat. br. 3, Tab. I, 3) i Novaru (kat. br. 4, Tab. I, 4). Možda su u sjevernu Dalmaciju dospjele i nešto poslije, s novcem sultanova nasljednika.

U drugu skupinu spada novac emitiran u razdoblju kada je sjevernodalmatinsko zaobalje bilo u sastavu Osmanskog Carstva.³¹ Vjerojatno je dospio s vojničkim plaćama za posade u graničarskim utvrdama. Tri su akče (kat. br. 5-7, Tab. I, 5-7) od sultana Sulejmana I. (1520. – 1566.). Bolje očuvane primjerke moguće je odrediti prema kovnici. To su Kuçayna (Kučajna u istočnoj Srbiji) (kat. br. 5, Tab. I, 5) i Novaberda (Novo Brdo na Kosovu) (kat. br. 6, Tab. I, 6). Iz nešto kasnijeg su vremena dvije akče iz kovnice Üsküp (Sko-

ised raids and disturbances on both sides. In addition to mutual trade, the reason for this was the change in the strategic interests of the Ottoman Empire. It no longer aspired to occupy the Adriatic coast, but rather focused on the Habsburg border in the area of the Croatian and Slavonian Military Frontiers. The objective of the Ottomans was the conquest of Vienna; therefore, they focused all their attention on the Pannonian Basin and the passable roads through which their huge armies moved towards the eventual confrontation with the Holy Roman Emperor.

The numismatic material presented here is divided into three basic chronological groups. The first includes the coins that were issued before the establishment of Ottoman rule in the northern Dalmatian hinterland. The oldest is the akçe from Polača (cat. no. 1, Pl. I, 1). It was minted in Novar (Novo Brdo in Kosovo) during the second period of the reign of Sultan Mehmed II (1444–1446 and 1451–1481), who was known as “Fatih” (the conqueror) due to his capture of Constantinople in 1453. Ten years later, with the fall of Bosnia, the Ottomans came closer to the late mediaeval Croatian-Hungarian Kingdom, so the presence of their coins could be one of the consequences of border contacts. But this does not seem to apply to the specimen from Polača because it is pierced and has a link connected to it, which indicates that it was repurposed into a pendant after circulation and could have been worn as jewellery for a long time. Chronologically, the specimen from Polača is followed by the three akçes of Sultan Selim I (1512–1520) (cat. no. 2–4, Pl. I, 2–4). They were minted in Edirne, Turkey (cat. no. 2, Pl. I, 2), Istanbul (Kostantiniye) (cat. no. 3, Pl. I, 3) and Novar (cat. no. 4, Pl. I, 4). Perhaps they reached northern Dalmatia a little later, together with the coins of the Sultan’s successor.

The second group includes coins issued in the period when the northern Dalmatian coast

³¹ U sjevernoj Dalmaciji je nađeno, osim novca, još ponešto osmanske arheološke građe. U istraživanjima na području Zemunika nedaleko od Zadra otkrivena je glazirana keramika proizvedena u Izniku, gradu u sjeverozapadnoj Turskoj (K. GUSAR, D. VUJEVIĆ, 2016 a, 32, 53, 77, kat. 94-95, T. 16: 1-2; 2016 b, 125, 133, T. 5: 2-3). Osim arheoloških ostataka džamije, u Nadinu je nađen i jedan nišan (G. ZARO, K. GUSAR, M. ČELHAR, 2020). Takvi nadgrobnici potječu i iz Vrane, za koje smo doznali zahvaljujući Marku Meštrovu. Prema njegovu usmenom priopćenju, dva su nišana otkrivena u Maškovića hanu, a još četiri u njegovoj bližoj okolici. O toj do krova očuvanoj osmanskoj građevini, oko dva kilometra sjeverno od Vranskog jezera, vidjeti u: I. PETRICIOLI, 1971, 379–388. O drniškoj džamiji vidjeti u: I. M. ZDRAVKOVIĆ, 1956, 190–198.

plje). Prva (kat. br. 8, Tab. I, 8) je od sultana Selima II. (1566. – 1574.). Druga (kat. br. 9, Tab. I, 9) pripada njegovu nasljedniku sultanu Muratu III. (1574. – 1595.). Slijedi akča sultana Mehmeda III. (1595. – 1603.) iz kovnice Čanča (Gümüşhane u sjeveroistočnoj Turskoj) (kat. br. 10, Tab. I, 10). Za nedeterminirani mangir s gradine Venac nedaleko od Ljubca (kat. br. 11, Tab. I, 11) može se samo pretpostaviti da taj novac od bakra možda datira iz završetka prve polovice 17. stoljeća. Naime, tada je to područje u sjeverozapadnom dijelu Ravnih kotara nakratko palo u ruke Osmanlija.³² Slijede još dirhem (kat. br. 12, Tab. I, 12) i akča³³ (kat. br. 13, Tab. II, 1) iz ilegalnih kovnica. Općenito, krivotvorine, osobito početkom ranoga novog vijeka, nisu rijetke, o čemu govori naredba o sprječavanju njihova optjecaja, koju je izdao sultan Sulejman I. (1520. – 1566.) tijekom pohoda na Siget.³⁴ Ali to nije i jedini takav ferman. U drugoj polovici 16. stoljeća izdano ih je niz koji su poslani u različita središta na području europskog dijela Osmanskog Carstva zbog kovanja lošega ili krivotvorenog novca.³⁵

Dakle, trenutačno raspoloživa numizmatička građa iz druge skupine upućuje na to da sve regularne akče pripadaju prvoj polovici osmanske vlasti u sjevernodalmatinskom zaleđu. Izostanak nalaza kasnijih emisija takvog novca vjerojatno je posljedica smanjenja broja stanovništva. Rijetku naseljenost u tom razdoblju zamijetio je i Evlija Čelebija.³⁶ Taj putopisac spominje naselja na osmanskoj strani granice. To su: Skradin, Kara Oman, Otez,

was part of the Ottoman Empire.³¹ They probably arrived as part of the wages for the garrisons of the border forts. There are three akces (cat. no. 5–7, Pl. I, 5–7) of Sultan Suleiman I (1520–1566). The mints of better-preserved specimens can be determined. These were Kučajna (Kučajna in eastern Serbia) (cat. no. 5, Pl. I, 5) and Novaberda (Novo Brdo in Kosovo) (cat. no. 6, Pl. I, 6). Two akces from the Ūsküp (Skopje) mint are from a slightly later period. The first akce (cat. no. 8, Pl. I, 8) is of Sultan Selim II (1566–1574). The second (cat. no. 9, Pl. I, 9) belongs to his successor, Sultan Murat III (1574–1595). Next is the akce of Sultan Mehmed III (1595–1603) from the Čanča mint (Gümüşhane in northeastern Turkey) (cat. no. 10, Pl. I, 10). Regarding the indeterminate mangir from the Venac hillfort near Ljubač (cat. no. 11, Pl. I, 11) it can only be assumed that this copper coin dates, perhaps, from the end of the first half of the 17th century because it was at that time that this area in the northwestern part of Ravn Kotari briefly fell into the hands of the Ottomans.³² A dirham (cat. no. 12, Pl. I, 12) and an akce³³ (cat. no. 13, Pl. II, 1) from illegal

³² T. ORŠOLIĆ, 2017, 194–195. Osmanlije nisu upali samo u Ljubač, već su radili pritisak i na šire okolno područje. Provalu bosanske vojske u Dalmaciju pomagao je sandžak Halilbeg koji je pokušao proširiti svoj posjed pa je napao Ražanac, ali je bio odbijen (S. M. TRALJIĆ, 1973, 456).

³³ Ispitivanjem XRF metodom utvrđeno je da krivotvorena akča iz utvrde Nečven sadrži 27,86 % bakra, 16,27 % srebra, 10,06 % magnezija, 6,07 % silicija i 3,54 % žive. Na podacima zahvaljujemo Jošku Zaninoviću.

³⁴ G. ELEZOVIĆ, 1951, 293, 251.

³⁵ S. SREČKOVIĆ, 1987, 199.

³⁶ H. ŠABANOVIĆ, 1967, 160.

³¹ Apart from coins, some other Ottoman archaeological items have been found in northern Dalmatia. Glazed pottery produced in Iznik, a city in northwestern Turkey, was discovered as part of research in the area of Zemunik, in the vicinity of Zadar (K. GUSAR, D. VUJEVIĆ, 2016a, 32, 53, 77, cat. 94–95, Pl. 16: 1–2; K. 2016b, 125, 133, Pl. 5: 2–3). In addition to the archaeological remains of a mosque, a tombstone (*nišan*) was also found in Nadin (G. ZARO, K. GUSAR, M. ČELHAR, 2020). Such tombstones were also found in Vrana, a fact that we discovered thanks to Marko Meštrov. According to his oral statement, two tombstones were found in the Maškovića han, and four more in its immediate vicinity. For more information about this Ottoman building, which has been preserved in its entirety and is located about two kilometres north of Lake Vrana, see: I. PETRICIOLI, 1971, 379–388. For more information on the Drniš mosque, see: I. M. ZDRAVKOVIĆ, 1956, 190–198.

³² T. ORŠOLIĆ, 2017, 194–195. The Ottomans did not only invade Ljubač, but also put pressure on the wider surrounding area. The invasion of the Bosnian army into Dalmatia was aided by the sanjak Halil-bey, who attacked Ražanac in an attempt to expand his territory but was repulsed (S. M. TRALJIĆ, 1973, 456).

³³ XRF testing revealed that the forged akce from Nečven fort contains 27.86% copper, 16.27% silver, 10.06% magnesium, 6.07% silicon and 3.54% mercury. We thank Joško Zaninović for the data.

Islam kod Zemunika, Obrovac i Nadin.³⁷ Za posljednji navedeni, koji je i najveći, kaže da je prazan, a za Obrovac ističe kako je tek rijetko naseljen, odnosno gotovo pust.³⁸

Osim nesigurnosti koju je u dalmatinskom zaobalju prouzrokovao Kandijski rat (1645. – 1669.), granicu je pogađao i ubrzani proces raspadanja timarskog sustava koji se upravo počeo događati oko sredine 17. stoljeća. Prestanak novih osvajanja i priljeva dobara uzrokovali su inflaciju i pritisak osmanskih feudala na svoje podanike, što je nerijetko u Bosni završavalo bunama. Na inflaciju je utjecala i pojava velike količine srebra iz Južne Amerike pa je Osmansko Carstvo svoje transakcije sa zapadom plaćalo uglavnom u zlatu. Sve je to uzrokovalo i pad njegovih realnih mogućnosti koje je moglo ostvarivati u smislu svojih interesa na prostoru sjeverne Dalmacije. Poraz osmanske vojske kod Beča 1683. stvorio je veliku austrijsku kontraofenzivu i savez u kojem se uskoro našla i Mletačka Republika. Poslije početnih uspjeha u sjevernoj Dalmaciji, velika vojska koju je vodio general Jacopo Cornaro našla se u kolovozu 1688. pred Kninom i započela opsadu. Nakon kratkih borbi Osmanlije su bili prisiljeni pregovarati o uvjetima predaje. Tako je mletačkim osvajanjem Knina 11. rujna 1688. završila više od 160 godina duga osmanska vlast u sjevernoj Dalmaciji. No time nije prestao i dotok osmanskog novca u to područje.

U treću skupinu spada novac iz razdoblja nakon osmanske vlasti u sjevernoj Dalmaciji. Iz vremena nedugo poslije njezina nestanka, što se dogodilo pete godine Morejskog rata (1684. – 1699.), potječu mangiri sultana Sulejmana II. (1687. – 1691.).³⁹ Jedan je iskovan u Ista-

mints follow. In general, forgeries were not uncommon, especially at the beginning of the early modern period, as evidenced by the order to prevent their circulation that was issued by Sultan Suleiman I (1520–1566) during the Siege of Szigetvár.³⁴ But that is not the only such *firman* (decree): in the second half of the 16th century, a number were issued and sent to various centres in the European part of the Ottoman Empire as a result of the minting of poor-quality or counterfeit coins.³⁵

Therefore, examination of the currently available numismatic material from the second group indicates that all regular akçeš belong to the first half of Ottoman rule in the northern Dalmatian hinterland. The absence of finds of later issues of such coins is probably a consequence of declining population. Evliya Çelebi also noted the sparse population in that period,³⁶ mentioning settlements on the Ottoman side of the border. These include: Skradin, Kara Oman, Otez, Islam near Zemunik, Obrovac and Nadin.³⁷ For this last, which is also the largest, he said that it was empty, and for Obrovac he pointed out that it was only sparsely populated, in fact almost deserted.³⁸

In addition to the insecurity caused by the War of Candia (1645–1669) in the Dalmatian hinterland, the border was also affected by the accelerated disintegration of the timar system, which had just begun to occur around the middle of the 17th century. The cessation of new conquests and the influx of goods caused inflation and pressure to be exerted by the Ottoman feudal lords on their subjects, which often ended with revolts in Bosnia. Inflation was also affected by the appearance of a large amount of silver from South America, as a result of which the Ottoman Empire paid for its transactions with the West mainly in gold. All this caused a decline in possibilities it could actually achieve in terms of its interests

³⁷ H. ŠABANOVIĆ, 1967, 159–162.

³⁸ H. ŠABANOVIĆ, 1967, 160.

³⁹ Ovi su mangiri kovani iz nužnosti u teškim ekonomsko-vojnim prilikama u kojima se Osmansko Carstvo našlo zbog rata s Austrijom i Mletačkom Republikom, a u stručnoj se literaturi povezuju isključivo s otomanskim vojnim jedinicama (G. C. MILES, 1962, 5). Također vidjeti: *Catalogue of the Oriental Coins in British Museum*, vol. VIII, 1883, xvi, bilj. 3.

³⁴ G. ELEZOVIĆ, 1951, 293, 251.

³⁵ S. SREČKOVIĆ, 1987, 199.

³⁶ H. ŠABANOVIĆ, 1967, 160.

³⁷ H. ŠABANOVIĆ, 1967, 159–162.

³⁸ H. ŠABANOVIĆ, 1967, 160.

nbulu (Kostantiniye) u podmakloj 1099. hidžretske godine (kolovoz 1688.) (kat. br. 14, Tab. II, 2). Slijede četiri primjerka iz 1100. hidžretske godine, a dospjeli su iz kovnice u Sarayu (Sarajevo) (kat. br. 15-18, Tab. II, 3-6). S obzirom na to da tim novcem nisu mogli biti isplaćeni osmanski vojnici zbog pada Knina u mletačke ruke 11. rujna 1688., nameće se vjerojatna mogućnost da su u sjevernu Dalmaciju dospjeli s vlaškim ili morlačkim obiteljima. Naime, one su prebjegle između kraja 1688. i 1691. godine s područja pod osmanskom kontrolom na novostečene mletačke posjede.⁴⁰ Takvi bivši osmanski podanici dobro su došli u korist mletačkoj organizacijskoj politici koja je na umu imala revitalizaciju bivšeg pograničnog prostora. On je bio napušten još od početaka Kandijskog rata⁴¹ pa je Venecija prebjeglim stanovništvom htjela popuniti obrambene potencijale novih stečevina. Morlaci su se već prije 1692. pod nadzorom Venecije organizirali u gubernadure, serdare, harambaše, kapetane i alfiere koji su preuzimali i kontrolu lokalne uprave, tj. onih koji su u ime mletačke vlasti sa središtem u Zadru osiguravali provođenje odluka koje nisu imale samo vojni karakter.⁴²

U sjevernoj Dalmaciji otkrivena su dva primjerka novca sultana Mahmuda II. (1808. – 1839.). Potječu s Bribira (kat. br. 20, Tab. II, 8) i iz Ivoševaca (kat. br. 21, Tab. II, 9). Pretpostavljamo da su dospjeli s osobama koje su prelazile granicu između austrijske Dalmacije i osmanske Bosne. Razdoblje prve polovice 19. stoljeća izrazito je teško za Osmansko Carstvo. Ustanci u Srbiji 1804. i 1815. te Grčkoj 1821., kao i otpor prema modernizaciji doveli su do toga da su europske sile počele gledati Osmansko Carstvo kao na *Bolesnika s Bospora*. Vrijeme je to i velikog ustanka feudalaca u Bosni 1831., predvođenih Huseinom – kapetanom Gradaševićem, poznatim i kao Zmaj od Bosne. Taj ustanak krvavo je ugušila Por-

in the area of northern Dalmatia. The defeat of the Ottoman army in Vienna in 1683 initiated a great Austrian counter-offensive and the creation of an alliance, which the Republic of Venice soon joined. After initial success in northern Dalmatia, a large army led by General Jacopo Cornaro assembled in August 1688 before Knin and began its siege. Eventually, following a brief battle, the Ottomans were forced to negotiate terms of surrender. Thus, with the Venetian conquest of Knin on 11 September 1688, more than 160 years of Ottoman rule in northern Dalmatia came to an end. However, that did not stop the inflow of Ottoman money into the area.

The third group includes money from the period after Ottoman rule in northern Dalmatia had ended. The mangirs of Sultan Suleiman II (1687–1691) originate from the period shortly after the Ottoman departure, which took place in the fifth year of the Morean War (1684–1699).³⁹ One was minted in Istanbul (Kostantiniye) in late AH 1099 (August 1688 in the Hijri calendar) (cat. no. 14, Pl. II, 2). Four specimens from AH 1100 follow, which were minted in Saray (Sarajevo) (cat. no. 15–18, Pl. II, 3–6). Given that the Ottoman soldiers could not be paid with these coins, due to the fall of Knin to the Venetians on 11 September 1688, the most likely scenario is that they arrived in northern Dalmatia with Vlach or Morlach families, who had fled between the end of 1688 and 1691 from the area under Ottoman control to the newly claimed Venetian territory.⁴⁰ Such former Ottoman subjects were useful for Venetian organisational policy, the objective of which was to revitalise the former border area. It had been abandoned from the beginning of the War of Candia⁴¹, so Venice wanted to realise its defensive potential using

⁴⁰ T. MAYHEW, 2012, 6, 7.

⁴¹ T. MAYHEW, 2012, 4, 5.

⁴² T. MAYHEW, 2012, 7, također bilj. 5.

³⁹ These mangirs were minted out of necessity in the difficult economic and military circumstances in which the Ottoman Empire found itself due to the war with Austria and the Venetian Republic, and in professional literature they are associated exclusively with Ottoman military units (G. C. MILES, 1962, 5). See also: *Catalogue of the Oriental Coins in British Museum*, vol. VIII, 1883, xvi, n. 3.

⁴⁰ T. MAYHEW, 2012, 6, 7.

⁴¹ T. MAYHEW, 2012, 4, 5.

ta nekoliko godina poslije. Otpor bosanskih feudalaca reformama iz Carigrada slomio je 1850. Omer-paša Latas. Težak položaj seljaka za posljedicu je imao rasplamsavanje raznih nemira te u konačnici veliki ustanak kršćanskog stanovništva 1874. – 1875., u predvečerje osmanske vlasti u Bosni i Hercegovini.⁴³

S područja sjeverne Dalmacije potječu i dva primjerka novca koji su iskovan formalno za osmanske vladavine u Egiptu. U ovome su radu posebno izdvojeni u jednu cjelinu jer se mogu povezati s kratkotrajnim ali važnim povijesnim događajima koji su povezali sjevernu Dalmaciju i Egipat. Na području bivšeg Samostana sv. Nikole u Zadru pronađena je para sultana Selima III. (1789. – 1807.) (kat. br. 19, Tab. II, 7). No, riječ je o novcu koji je kovan i za vrijeme francuske okupacije Egipta (1798. – 1801.), Napoleonove ekspedicije kojom se htjelo odsjeći Veliku Britaniju od njezinih posjeda u Indiji. Smatramo da je neki Napoleonov vojnik, koji je sudjelovao u pohodu, donio taj novac u vojarnu koju su Francuzi uspostavili 1806. upravo na području bivšeg Samostana sv. Nikole.⁴⁴ Drugi primjerak je otkriven u okolici Velog Rata na Dugom otoku.⁴⁵ To je 1/10 kuruša iskovana 1886. u Misiru za

this renegade population. Even before 1692 the Morlachs, under the supervision of Venice, were organised as *governaduri*, *serdari*, *harambaše*, *kapetani* and *alfieri* who took over the control of the local administration that is, of those who ensured the implementation of decisions that were not just of a military nature on behalf of the Venetian authorities centred in Zadar.⁴²

Two coins of Sultan Mahmud II (1808–1839) were discovered in northern Dalmatia. They originate from Bribir (cat. no. 20, Pl. II, 8) and from Ivoševci (cat. no. 21, Pl. II, 9). We assume that they arrived with people crossing the border between Austrian Dalmatia and Ottoman Bosnia. The first half of the 19th century was extremely difficult for the Ottoman Empire. Due to uprisings in Serbia in 1804 and 1815, and in Greece in 1821, as well as resistance to modernisation, the European powers began to look upon the Ottoman Empire as the *sick man of the Bosphorus*. It was also the time of the great uprising of feudal lords in Bosnia in 1831, led by captain Husein Gradašćević, also known as the Dragon of Bosnia. This uprising was bloodily suppressed by the Sublime Porte a few years later. The resistance of the Bosnian feudal lords to reforms from Constantinople was broken in 1850 by Omer Pasha Latas. The difficult situation of the peasants resulted in the outbreak of various riots and ultimately the great uprising of the Christian population in 1874 and 1875, in the twilight of Ottoman rule in Bosnia and Herzegovina.⁴³

Two coin specimens minted specifically for the Ottoman governance in Egypt also come from the northern Dalmatia area. In this paper, they are considered a separate unit because they can be related to short-term but significant historical events that connected northern Dalmatia and Egypt. In the grounds of the former monastery of St. Nicholas in Zadar, a para of Sultan Selim III (1789–1807) was found (cat.

⁴³ Za povijesne i ekonomske procese u jugoistočnoj Europi u 19. stoljeću vidjeti više u: M. GROSS, 1961.

⁴⁴ L. BEKIĆ, 2017a, 159, 163, kat. br. 16, Sl. 1: 16. Novac je pogrešno pripisan sultanu Mahmudu I. (1730. – 1754.), ali točno povezan s kovnicom u Misiru. Napominjemo da je i sam generalni upravitelj Ilirskih pokrajina (*Les Provinces Illyriennes*), maršal Auguste Marmont, tada kao topnički časnik sudjelovao sa svojim baterijama u Napoleonovoj ekspediciji na Egipat 1798. Upravo je u vojarni na prostoru bivšeg Samostana sv. Nikole u Zadru bila smještena artiljerijska regimenta. Tomu svjedoči i nalaz topničke oznake za pojas iz arheoloških istraživanja na tom području, ali i vojničko dugme 8. regimente artiljerije s konjskim zapregama. Odjeljenje te postrojbe se, prema ratnom rasporedu francuske vojske u Egiptu (*Armee d' Orient*) po situaciji od 18. kolovoza 1798., nalazilo u sastavu 2. divizije koju je vodio general Bon. Ta divizija bila je smještena u Kairu. Jedan od zapovjednika njezinih brigada bio je Auguste Marmont. O tome vidjeti u: E. VOVSÍ, 2012, 12. O nalazima sitne vojne opreme iz zadarskog Samostana sv. Nikole vidjeti u: L. BEKIĆ, 2017b, 192, T 1, 1; 188, sl. 1.

⁴⁵ Novac je nađen tijekom arheoloških rekognosciranja na položaju pod imenom Dolac, oko 1 km zapadno od Velog Rata (I. KRILE, D. VUJEVIĆ, 2017, 16, bilješka 26).

⁴² T. MAYHEW, 2012, 7, also n. 5.

⁴³ More extensively on historical and economic processes in south-eastern Europe in the 19th century in: M. GROSS, 1961.

vladavine sultana Abdula Hamida II. (1876. – 1909.) (kat. br. 22, Tab. II, 10). Taj novac male nominalne vrijednosti povezujemo sa zbjegom stanovništva Dugog otoka u El Shatt 1944./1945.⁴⁶ Očito je da se netko od Dugoo- točana s tim sitnim novcem vratio iz izbjeglištva u svoj rodni zavičaj.

Dakle, sa 16 sjevernodalmatinskih lokaliteta (Karta 1) potječu 23 pojedinačna nalaza novca Osmanskog Carstva (kat. br. 1-23, Tab. I-II). Među njima je najstarija akča iz drugog razdoblja vladavine sultana Mehmeda II. (1444. – 1446. i 1451. – 1481.) (kat. br. 1, Tab. I, 1). Emitirana je u vremenu koje je prethodilo osmanskim osvajanju sjevernodalmatinskog zaobalja, kao i tri primjerka iste nominalne vrijednosti iskovan za sultana Selima I. (1512. – 1520.) (kat. br. 2-4, Tab. I, 2-4). Slijede akče sultana Sulejmana I. (1520. – 1566.) i tri njegova nasljednika (kat. br. 5-10, Tab. I, 5-10). Vrlo vjerojatno su dospjele u sklopu plaća vojnicima dnevniciarima, odnosno ulufedžijama u pograničnim utvrdama. Tomu razdoblju, kada je veliki dio sjeverne Dalmacije bio u sastavu Osmanskog Carstva, pripada ne baš dobro očuvani mangir (kat. br. 11, Tab. I, 11) te dvije krivotvorine (kat. br. 12-13, Tab. I, 12, Tab. II, 1). Iz vremena kratko nakon nestanka osmanske vlasti 1688. datira pet mangira iskovanih za sultana Sulejmana II. (1687. – 1691.) (kat. br. 14-18, Tab. II, 2-6). Njihova pojava u sjevernoj Dalmaciji može se povezati s događajima u vrijeme Morejskog rata (1684. – 1699.), kada je dio osmanskih podanika prebjegao na novostečene mletačke posjede. Za dva nalaza novca sultana Mahmuda II. (1808. – 1839.) (kat. br. 20-21, Tab. II, 8-9) može se samo pretpostaviti da su dospjela s osobama koje su prelazile austrijsko-otomansku granicu. U sjevernoj Dalmaciji nađen je i novac koji je iskovan u Egiptu. Para sultana Selima III. (1789. – 1807.) (kat. br. 19, Tab. II, 7) vjerojatno je

no. 19, Pl. II, 7). Interestingly, the coin was minted during the French occupation of Egypt (1798–1801), a Napoleonic expedition the purpose of which was to cut off Great Britain from its possessions in India. We believe that some Napoleonic soldier, who took part in the campaign, brought that coin to the barracks that the French established in 1806 on the exact site of the former monastery of St. Nicholas.⁴⁴ Another specimen was discovered in the vicinity of Veli Rat on the island of Dugi Otok.⁴⁵ It is a coin worth one tenth of a kuruş minted in 1886 in Misir during the reign of Sultan Abdul Hamid II (1876–1909) (cat. no. 22, Pl. II, 10). We associate this coin of small nominal value with the exodus of the population of Dugi Otok to El-Shatt in 1944/45.⁴⁶ It is obvious that someone from Dugi Otok returned from exile to his native land with that coin in small change.

Thus, 23 individual finds of Ottoman Empire coins (cat. no. 1–23, Pl. I–II) originate from 16 sites in northern Dalmatia (Map 1). The oldest among them is the akçe from the second period of the reign of Sultan Mehmed II (1444–1446 and 1451–1481) (cat. no. 1, Pl. I, 1). It was is-

⁴⁴ L. BEKIĆ, 2017a, 159, 163, cat. no. 16, Fig. 1: 16. The coin was wrongly attributed to Sultan Mahmud I (1730–1754), but correctly linked to the mint in Misir. We note that the governor-general of the Illyrian provinces (Les Provinces Illyriennes), Marshal Auguste de Marmont, himself participated, as an inspector-general of artillery with his batteries, in Napoleon's expedition to Egypt in 1798. It is in the barracks on the premises of the former monastery of St. Nicholas in Zadar that an artillery regiment was stationed. This is evidenced by the find of an artillery belt buckle as part of archaeological research in the area, as well as a soldier's 8th artillery regiment button, with horse-drawn carriages. According to the wartime posting of the French army in Egypt (Armée d'Orient) as of 18 August 1798, a group of that unit was part of the 2nd division led by General Bon, stationed in Cairo. One of the commanders of its brigades was Auguste de Marmont. For more, see: E. VOVSİ, 2012, 12. For the finds of small military equipment from the Zadar monastery of St. Nicholas, see: L. BEKIĆ, 2017b, 192, Pl. 1, 1; 188, Fig. 1.

⁴⁵ The coin was found during archaeological prospecting at a location called Dolac, about 1 km west of Veli Rat (I. KRILE, D. VUJEVIĆ, 2017, 16, note 26).

⁴⁶ For the situation at the time, the return of the population from Egypt to Dugi Otok and the ways in which this money could have come to Dugi Otok, see: M. BRATANIĆ, 2009, 58, 178-179.

⁴⁶ O povratku stanovništva iz Egipta na Dugi otok, o vremenskim okolnostima te načinima kako je taj novac mogao doći vidjeti u: M. BRATANIĆ, 2009, 58, 178-179.

dospjela s nekim od francuskih vojnika koji su sudjelovali u Napoleonovoj vojnoj ekspediciji u Egiptu. Najmlađi je novac sultana Abdula Hamida II. (1876. – 1909.) (kat. br. 22, Tab. II, 10) koji se može povezati sa zbjegom stanovništva u El Shatt potkraj Drugog svjetskog rata.

Ovo je prvi članak u Republici Hrvatskoj u kojemu se raspravlja o pojedinačnim nalazima novca Osmanlija s jednoga šireg područja kao što je to sjeverna Dalmacija. Takve numizmatičke građe ima i u drugim krajevima koji su duže vrijeme bili u njihovim rukama. Nju bi također valjalo tematizirati radi sagledavanja cjelovite slike optjecaja novca Osmanskog Carstva.

sued in the period leading up to the Ottoman conquest of the northern Dalmatian hinterland, just like three specimens of the same nominal value minted for Sultan Selim I (1512–1520) (cat. no. 2–4, Pl. I, 2–4). Next are the akçes of Sultan Suleiman I (1520–1566) and his three successors (cat. no. 5–10, Pl. I, 5–10). It is very likely that they arrived as part of the salaries of the Ulufeji soldiers who were paid on a daily basis in border forts. The poorly preserved mangir (cat. no. 11, Pl. I, 11) and two forgeries (cat. no. 12–13, Pl. I, 12, Pl. II, 1) belong to that period when a large part of northern Dalmatia was part of the Ottoman Empire. Five mangirs minted for Sultan Suleiman II (1687–1691) date from shortly after the end of Ottoman rule in 1688 (cat. no. 14–18, Pl. II, 2–6). Their presence in northern Dalmatia can be linked to events during the Morean War (1684–1699), when some Ottoman subjects defected to the newly claimed Venetian territory. Regarding the two coins of Sultan Mahmud II (1808–1839) (cat. no. 20–21, Pl. II, 8–9), it can only be assumed that they arrived with people crossing the Austrian-Ottoman border. Coins minted in Egypt were also found in northern Dalmatia. A para of Sultan Selim III (1789–1807) (cat. no. 19, Pl. II, 7) probably arrived with one of the French soldiers who participated in Napoleon's military expedition in Egypt. The most recent is the coin of Sultan Abdul Hamid II (1876–1909) (cat. no. 22, Pl. II, 10) which can be connected with the exodus of the population to El-Shatt at the end of the Second World War.

This is the first paper in the Republic of Croatia to discuss individual finds of Ottoman coins from a wider area such as northern Dalmatia. Such numismatic material is present also in other regions that were ruled by the Ottomans for a long time, and this should also be discussed, in the context of understanding the complete picture of the circulation of money in the Ottoman Empire.

*Translation and proof-reading:
ETNOtrend d.o.o*

KATALOG

1. Mehmed II., 1444. – 1446. i 1451. – 1481., akča (probušena i s karikom), 11 mm, 0,55 g, Novar (Novo Brdo), AH 865; S. SREČKOVIĆ, 2000, 60, br. 93-96. Polača, crkva sv. Kuzme i Damjana, grobnica 17. Arheološki muzej Zadar. Lit.: J. VUČIĆ, 2020, 494, 503, kat. br. 42, Tabla IV, 42.
2. Selim I., 1512. – 1520., akča, 10 mm, 0,64 g, Edirne, AH 918; S. SREČKOVIĆ, 2000, avers kao br. 50, a revers kao br. 30 ili 33. Zvonigrad. Arheološki muzej u Zagrebu, inv. br. G547/548. Lit.: I. MIRNIK, 1990, 168.
3. Selim I., 1512. – 1520., akča, 10 mm, 0,66 g, Kostantiniye (Istanbul), AH 918; S. SREČKOVIĆ, 2000, 159, br. 64. Ivoševci. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 1653. Lit.: T. ŠEPAROVIĆ, 2020, 58, kat. br. 161.
4. Selim I., 1512. – 1520., akča, 11 mm, 0,72 g, Novar (Novo Brdo), AH 918; S. SREČKOVIĆ, 2000, 147, br. 12. Vrana. Agencija Han Vrana. Lit.: M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, 236, kat. br. 203.
5. Sulejman I., 1520. – 1566., akča (probušena), 13 mm, 0,61 g, Kuçayna (Kučajna), AH 926; S. SREČKOVIĆ, 2003, 125, br. 20. Begovača – Donje Biljane, pronađen 1961. kod groba 150. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 2318. Lit.: D. JELOVINA, D. VRSALOVIĆ, 1981, 106, Tab. LII., 96.
6. Sulejman I., 1520. – 1566., akča, 13 mm, 0,73 g, Novaberda (Novo Brdo), AH 926; S. SREČKOVIĆ, 2003, 145, br. 99. Bribir, istočna padina, pronađen 23. svibnja 1961., Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 2336. Neobjavljeno.
7. Sulejman I., 1520. – 1566., akča, ime kovnice nije čitljivo; S. SREČKOVIĆ, 2003, (?). Medviđa. Privatna zbirka na području Benkovca. Neobjavljeno.
8. Selim II., 1566. – 1574., akča, Üsküp (Skoplje), AH 918; S. SREČKOVIĆ, 2005, tip A/II*1, (možda str. 71, br. 04). Nadin – Gradina. Privatna zbirka na području Benkovca. Lit.: G. ZARO, K. GUSAR, M. ČELHAR, 2020, 204, Figure 21B.
9. Murat III., 1574. – 1595., akča, Üsküp (Skoplje); S. SREČKOVIĆ, 2005, 157, br. 4. Galovac – Crkvina. Odjel za arheologiju, Sveučilište u Zadru. Neobjavljeno.
10. Mehmed III., 1595. – 1603., akča, 12 mm, 0,25 g, Çanča (Gümüshane u sjeveroistočnoj Turskoj); S. SREČKOVIĆ, 2007, 38, br. 1. Bribir – Dol. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 2335. Neobjavljeno.
11. Osmansko Carstvo, ime sultana i kovnice nisu čitljivi, približno 16. – prva polovica 17. st., mangir, 23 mm, 3,55 g; N. KABAKLARLI, 1998, (?). Ljubač, gradina Venac. Odjel za arheologiju, Sveučilište u Zadru. Lit.: M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, kat. 202; M. ILKIĆ, 2017, 156–157, 181, 300, kat. br. 168.
12. Osmansko Carstvo, približno 16. st., krivotvoreni dirhem, 18 mm, 2,53 g. Donji Kašić. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 2303. Neobjavljeno.
13. Osmansko Carstvo, približno 16. st., krivotvorena akča (probušena), 11 mm, 0,4 g. Nečven, SZ od kule, sonda 2, arheološka istraživanja 20. svibnja 2013., JU NP Krka, Muzej Puljani, inv. br. 2633. Neobjavljeno.
14. Sulejman II., 1687. – 1691., mangir, 19 mm, 1,4 g, Kostantiniye (Istanbul), 1099 AH; N. KABAKLARLI, 1998, 490–491, br. 20-Qos-01-08. Ivoševci (Burnum), amfiteatar, južni ulaz, JU NP Krka, Muzej Puljani, inv. br. 2800. Neobjavljeno.
15. Sulejman II., 1687. – 1691., mangir, 19 mm, 1,25 g, Saray (Sarajevo), 1100 AH; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, br. 20-Sry-01-14. Bribir. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika,

- inv. br. 2418. Neobjavljeno.
16. Sulejman II., 1687. – 1691., mangir (probušen), 18 mm, Saray (Sarajevo), 1100 AH; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, br. 20-Sry-01-14. Drniš – Gradina, nađen 11. siječnja 2005. Gradski muzej Drniš. Neobjavljeno.
  17. Sulejman II., 1687. – 1691., mangir, 18 mm, Saray (Sarajevo), 1100 AH; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, br. 20-Sry-01-14. Vrana, na području kuće Tonija Šuše. Privatna zbirka: Šime Čirjak. Lit.: M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, 236, kat. br. 204.
  18. Sulejman II., 1687. – 1691., mangir, Saray (Sarajevo), 1100 AH; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, br. 20-Sry-01-14. Vrana, na području kuće Tonija Šuše. Privatna zbirka: Šime Čirjak. Lit.: M. ILKIĆ, M. MEŠTROV, 2017, 94, 105–106, kat. br. 45.
  19. Selim III., 1789. – 1807., para, 15 mm, Misir (Kairo), 1203+? (nečitljiva godina kovanja); SCWC str. 484, br. C#63. Zadar – crkva sv. Nikole. Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru, inv. br. 666. Lit.: L. BEKIĆ, 2017, 159, 163, kat. br. 16, Sl. 1: 16.
  20. Mahmud II., 1808. – 1839., 20 para, 22 mm, 1,23 g, Kostantiniye (Istanbul), AH 1223+22=1829-30 AD; SCWC str. 1690, br. C#198. Bribir. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 2337. Neobjavljeno.
  21. Mahmud II., 1808. – 1839., 10 ili 20 para, 20 mm, 1,43 g, Kostantiniye (Istanbul), AH 1223+28=1835-36 AD; SCWC, str. 1690–1691, br. C#197a-C#198a. Ivoševci – Šupljaja. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, inv. br. 2300. Neobjavljeno.
  22. Abdul Hamid II., 1876. – 1909., 1/10 kuruša (groša), 14,7 mm, Egipat, AH 1293+10=1886 AD; SCWC, str. 490, br. Y#14. Veli Rat – Dolac. Odjel za arheologiju, Sveučilište u Zadru. Lit.: I. KRILE, D. VUJEVIĆ, 2017, 16, bilješka 26.
  23. Osmansko Carstvo, bez podataka o sultanu, kovnici i nominali. Bilišane, pojedinačni nalaz. Lit.: Bull. dalm., 1878, 126.

CATALOGUE

- 1 Mehmed II, 1444–1446 and 1451–1481, akçe (pierced and with a link), 11 mm, 0.55 g, Novar (Novo Brdo), AH 865; S. SREĆKOVIĆ, 2000, 60, nos. 93–96. Polača, Church of St. Cosmas and Damian, tomb no. 17. Zadar Archaeological Museum. Lit.: J. VUČIĆ, 2020, 494, 503, cat. no. 42, Plate IV, 42.
- 2 Selim I, 1512–1520, akçe, 10 mm, 0.64 g, Edirne, AH 918; S. SREĆKOVIĆ, 2000, obverse as no. 50, reverse as no. 30 or 33, Zvonigrad. Archaeological Museum in Zagreb, inv. no. G547/548. Lit.: I. MIRNIK, 1990, 168.
- 3 Selim I, 1512–1520, akçe, 10 mm, 0.66 g, Kostantiniye (Istanbul), AH 918; S. SREĆKOVIĆ, 2000, 159, no. 64. Ivoševci. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 1653. Lit.: T. ŠEPAROVIĆ, 2020, 58, cat. no. 161.
- 4 Selim I, 1512–1520, akçe, 11 mm, 0.72 g, Novar (Novo Brdo), AH 918; S. SREĆKOVIĆ, 2000, 147, no. 12. Vrana. Han Vrana Agency. Lit.: M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, 236, cat. no. 203.
- 5 Suleiman I, 1520–1566, akçe (pierced), 13 mm, 0.61 g, Kuçayna (Kučajna), AH 926; S. SREĆKOVIĆ, 2003, 125, no. 20. Begovača – Donje Biljane, found in 1961 near tomb no. 150. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 2318. Lit.: D. JELOVINA, D. VRSALOVIĆ, 1981, 106, Pl. LII, 96.
- 6 Suleiman I, 1520–1566, akçe, 13 mm, 0.73 g, Novaberda (Novo Brdo), AH 926; S. SREĆ-

- KOVIĆ, 2003, 145, no. 99. Bribir, eastern slope, found on 23 May 1961. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 2336. Unpublished.
- 7 Suleiman I, 1520–1566, akçe, name of mint illegible; S. SREČKOVIĆ, 2003, (?). Medviđa. Private collection in the area of Benkovac. Unpublished.
  - 8 Selim II, 1566–1574, akçe, Üsküp (Skopje), AH 918; S. SREČKOVIĆ, 2005, type A/II*1, (possibly p. 71, no. 04). Nadin – Gradina. Private collection in the area of Benkovac. Lit.: G. ZARO, K. GUSAR, M. ČELHAR, 2020, 2020, 16, Figure 21B.
  - 9 Murat III, 1574–1595, akçe, Üsküp (Skopje); S. SREČKOVIĆ, 2005, 157, no. 4. Galovac – Crkvina. Archaeology Department of the University of Zadar. Unpublished.
  - 10 Mehmed III, 1595–1603, akçe, 12 mm, 0.25 g, Çanča (Gümüşhane in northeastern Turkey); S. SREČKOVIĆ, 2007, 38, no. 1. Bribir – Dol. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 2335. Unpublished.
  - 11 Ottoman Empire, name of sultan and mint illegible, approximately 16th century – first half of 17th century, mangir, 23 mm, 3.55 g; N. KABAKLARLI, 1998, (?). Ljubač, Venac hillfort. Archaeology Department of the University of Zadar. Lit.: M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, cat. 202; M. ILKIĆ, 2017, 156-157, 181, 300, cat. no. 168.
  - 12 Ottoman Empire, approximately 16th century, forged dirham, 18 mm, 2,53 g. Donji Kašić. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 2303. Unpublished.
  - 13 Ottoman Empire, approximately 16th century, forged akçe (pierced), 11 mm, 0.4 g. Nečven, NW of the tower, trial trench 2, archaeological research on 20.05.2013. Krka National Park Public Institution, Puljani Museum, inv. no. 2633. Unpublished.
  - 14 Suleiman II, 1687–1691, mangir, 19 mm, 1.4 g, Kostantiniye (Istanbul), AH 1099; N. KABAKLARLI, 1998, 490–491, no. 20-Qos-01-08. Ivoševci (Burnum), amphitheatre, south entrance. Krka National Park Public Institution, Puljani Museum, inv. no. 2800. Unpublished.
  - 15 Suleiman II, 1687–1691, mangir, 19 mm, 1.25 g, Saray (Sarajevo), AH 1100; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, no. 20-Sry-01-14. Bribir. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 2418. Unpublished.
  - 16 Suleiman II, 1687–1691, mangir (pierced), 18 mm, Saray (Sarajevo), AH 1100; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, no. 20-Sry-01-14. Drniš – Gradina, found on 11 January 2005. Drniš City Museum. Unpublished.
  - 17 Suleiman II, 1687–1691, mangir, 18 mm, Saray (Sarajevo), AH 1100; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, no. 20-Sry-01-14. Vrana, in the area of Toni Šuše's house. Private collection: Šime Čirjak. Lit.: M. ILKIĆ, M. VUKUŠIĆ, 2012, 200, 202, 232, 236, cat. no. 204.
  - 18 Suleiman II, 1687–1691, mangir, Saray (Sarajevo), AH 1100; N. KABAKLARLI, 1998, 491–492, no. 20-Sry-01-14. Vrana, in the area of Toni Šuše's house. Private collection: Šime Čirjak. Lit.: M. ILKIĆ, M. MEŠTROV, 2017, 94, 105–106, cat. no. 45.
  - 19 Selim III, 1789–1807, para, 15 mm, Misir (Cairo), 1203+? (illegible minting year); SCWC p. 484, no. C#63. Zadar – Church of St. Nicholas. International Centre for Underwater Archaeology in Zadar, inv. no. 666. Lit.: L. BEKIĆ, 2017, 159, 163, cat. no. 16, Fig. 1: 16.
  - 20 Mahmud II, 1808–1839, 20 para, 22 mm, 1.23 g, Kostantiniye (Istanbul), AH 1223+22=AD 1829-30; SCWC p. 1690, no. C#198. Bribir. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 2337. Unpublished.
  - 21 Mahmud II, 1808–1839, 10 or 20 para, 20 mm, 1.43 g, Kostantiniye (Istanbul), AH 1223+28=AD 1835-36; SCWC, p. 1690–1691, no. C#197a-C#198a. Ivoševci – Šupljaja. Museum of Croatian Archaeological Monuments, inv. no. 2300. Unpublished.

- 22 Abdul Hamid II, 1876–1909, one tenth of a kuruş (gurush), 14.7 mm, Egypt, AH 1293+10=AD 1886; SCWC, p. 490, no. Y#14. Veli Rat – Dolac. Archaeology Department of the University of Zadar. Lit.: I. KRILE, D. VUJEVIĆ, 2017, 16, note 26.
- 23 Ottoman Empire, without information about the sultan, mint and nominal value. Bilišane, individual find. Lit.: Bull. Dalm., 1878, 126.

LITERATURA / REFERENCES

- ANZULOVIĆ, I., 1998. – Ivna Anzulović, Razgraničenje između mletačke i turske vlasti na zadarskom prostoru 1576. godine, nakon Ciparskog rata, *Zadarska smotra*, 1-3, Zadar, 53–108.
- BARZMAN, K., 2021. – Karen-edis Barzman, Prostorna povijest ranosrednjovjekovnog pograničnog područja: Studija slučaja Novigrada u Mletačkoj Dalmaciji (16. – 18. st.), *Zbornik radova sa znanstvenoga skupa 800 godina od obnove rimske kule i prvog spomena Novigrada u pisanim izvorima* (ur./eds.: Z. Begonja, A. Uglešić), Zadar, 86–145.
- BEKIĆ, L., 2017a. – Luka Bekić, Novovjekovni i moderni numizmatički nalazi pronađeni kod crkve sv. Nikole u Zadru, *Sveti Nikola u Zadru. Arheološko iskopavanje u samostanskom sklopu sv. Nikola u Zadru 2014. – 2016.*, 1 dio (ur./ed. L. Bekić), Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru, Zadar, 159–170.
- BEKIĆ, L., 2017b. – Luka Bekić, Novovjekovni i moderni metalni nalazi iz okoliša crkve sv. Nikole u Zadru, *Sveti Nikola u Zadru. Arheološko iskopavanje u samostanskom sklopu sv. Nikola u Zadru 2014. – 2016.*, 1 dio (ur./ed.: L. Bekić), Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru, Zadar, 187–203.
- BRATANIĆ, M., 2009. – Mateo Bratanić, *Hrvatski zbjegovi u Egipat 1943. – 1946.*, neobjavljena disertacija /PhD Thesis, Zadar.
- Bull. dalm. 1878. – Doni al Museo di Spalato, *Bullettino di archeologia e storia dalmata*, 8, Split, 126–127.
- Catalogue of the Oriental Coins in British Museum*, vol. VIII, London, 1883.
- ĐURĐEV, B., GRAFENAUER, B., TADIĆ, J., 1959. – Branislav Đurđev, Bogo Grafenauer, Jorjo Tadić, *Historija naroda Jugoslavije*, II, Školska knjiga, Zagreb.
- ELEZOVIĆ, G., 1951. – Gliša Elezović, Iz carigradskih turskih arhiva. Mühimme defteri. *Zbornik za istočnjačku istorisku i književnu građu*, II., Istoriski institut, 1, Srpska akademija nauka, Beograd.
- GROSS, M., 1961. - Mirjana Gross, *Historija za III. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb.
- GUSAR, K., VUJEVIĆ, D., 2016a. – Karla Gusar, Dario Vujević, *Utvrda u Zemuniku Donjem u srednjem i novom vijeku. Rezultati arheoloških istraživanja 2014. godine*, Sveučilište u Zadru, Zadar.
- GUSAR, K., VUJEVIĆ, D., 2016b. – Karla Gusar, Dario Vujević, Srednjovjekovni i novovjekovni nalazi iz utvrde na Gradini u Zemuniku Donjem, *Zemunik u prostoru i vremenu* (ur./eds.: J. Faričić, Z. Dundović), Sveučilište u Zadru, Zadar, 118–137.
- HRABAK, B., 1986 – Bogumil Hrabak, Turske provale i osvajanja na području današnje severne Dalmacije do sredine XVI stolecja, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 19, Zagreb, 69–100.
- HUSIĆ, A., 2000. – Aladin Husić, Tvrdave bosanskog sandžaka i njihove posade, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 49, Sarajevo, 189–229.

- HUSIĆ, A., 2007. – Aladin Husić, Vojne prilike u splitsko – zadarskom zaleđu u 16. stoljeću (osmanski serhat 1530. – 1573.), *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 56, Sarajevo, 125–174.
- ILKIĆ, M., 2017. – Mato Ilkić, Numizmatički nalazi s područja Ljupča, *Ljubač – zrcalo povijesnih i geografskih mijena u sjeverozapadnom dijelu Ravnih kotara* (ur./eds. J. Faričić, J. Lenkić), Sveučilište u Zadru, Župa sv. Martina u Ljupču, Zadar, 152–181, 300–301.
- ILKIĆ, M., MEŠTROV, M., 2017. – Mato Ilkić, Marko Meštrov, Noviji nalazi novca iz srednjeg i ranog novog vijeka s područja Vrane, *Zbornik radova sa znanstvenog skupa Braća Vranjani i vransko područje tijekom povijesti održanog u Biogradu 25. travnja 2014.* (ur./ed.: B. Došen), Ogranak Matice hrvatske, Zadar, 91–106.
- ILKIĆ, M., VUKUŠIĆ, M., 2012. – Mato Ilkić, Mirko Vukušić, Prilog poznavanju optjecaja novca u srednjem i ranom novom vijeku na području sjeverne Dalmacije, *Dani Stjepana Gunjače 2* (ur./ed.: T. Šeparović), Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 197–236.
- ISAILOVIĆ, N., JAKOVLJEVIĆ, A., 2019. – Neven Isailović, Aleksandar Jakovljević, *Petrovo Polje u vrelima osmanskog razdoblja (1528. – 1604.)*, Državni arhiv u Šibeniku, Šibenik.
- JELIĆ, R., 1989. – Roman Jelić, Pad Novigrada u turske ruke i bijeg Novigradana u Pag (1646), *Zadarska revija*, 5-6, Zadar, 531–544.
- JELOVINA, D., VRSALOVIĆ, D., 1981. – Dušan Jelovina, Dasen Vrsalović, Srednjovjekovno groblje na „Begovači“ u selu Biljanima Donjim kod Zadra, *Starohrvatska prosvjeta*, 11, Split, 55–135.
- JURIN STARČEVIĆ, K., 2006. – Kornelija Jurin Starčević, Islamsko-osmanski gradovi dalmatinskog zaleđa: prilog istraživanja urbanog razvoja u 16. i 17. stoljeću, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 38, Zagreb, 113–154.
- KABAKLARLI, N., 1998. – Necdet Kabaklarli, „Mangir“ *Osmanli İmparatorluğu Bakir Paralari 1299-1808*, Istanbul.
- KLAIĆ, V., 1928. – Vjekoslav Klaić, Knin za turskog vladanja (1522. – 1688.), *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, 15, Zagreb, 257–262.
- KRILE, I., VUJEVIĆ, D., 2017. – Ivana Krile, Dario Vujević, Prilog poznavanju rane prapovijesti Velog Rata na Dugom otoku, *Diadora*, 31, Zadar, 7–26.
- KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, I., 1857. – Ivan Kukuljević Sakcinski, Kratki ljetopisi hrvatski, *Arkiv za povjesnicu jugoslavensku*, IV, Zagreb, 30–47.
- MAYHEW, T., 2012. – Tea Mayhew, Zadarsko zaleđe između osmanske i mletačke uprave 1645. – 1718., *Dalmacija u prostoru i vremenu – Što Dalmacija je, što Dalmacija nije?* (ur./eds.: L. Mirošević, V. Graovac Matassi), Sveučilište u Zadru, Zadar, 1–15.
- MILES, G. C., 1962. – George C. Miles, *The Athenian Agora, Results of excavations conducted by the American School of Classical Studies at Athens*, The American School of Classical Studies at Athens, vol. IX, Princeton, New Jersey.
- MIRNIK, I., 1990. – Ivan Mirnik, Skupni nalazi novca iz Hrvatske IX. Skupni nalaz Heraklijevih zlatnika iz Zrmanje, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. s., XXIII, Zagreb, 163–171.
- ORŠOLIĆ, T., 2017. – Tado Oršolić, Pregled prošlosti Ljupča u srednjem vijeku, *Ljubač – zrcalo povijesnih i geografskih mijena u sjeverozapadnom dijelu Ravnih kotara* (ur./ed.: J. Faričić), Zadar, 192–201.
- PETRICIOLI, I., 1971. – Ivo Petricioli, Han Jusufa Maškovića, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, XVIII, Zadar, 379–388.
- RAUKAR, T. et al., 1987. – Tomislav Raukar, Ivo Petricioli, Franjo Švelec, Šime Peričić, *Zadar pod mletačkom upravom 1409-1797*, Filozofski fakultet, Zadar.
- SCWC, 1984. – *Standard Catalog of World Coins*, 10th edition, Iola Wisconsin.

- SPAHO, F. DŽ., 1990. – Fehim Dževad Spaho, Vrana u turskoj vlasti, *Biograd i njegova okolica u prošlosti, Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Biogradu od 11. do 13. studenoga 1988. godine, Biogradski zbornik*, 1 (ur./ed.: Š. Batović), Zavod za povijesne znanosti Filozofskoga fakulteta u Zadru, SIZ kulture Općine Biograd, Zadar, 431–436.
- SPAHO, F. DŽ., ALIČIĆ, A. S., 2007. – Fehim Dževad Spaho, Ahmed S. Aličić, *Opširni opis kliškog sandžaka*, Orientalni institut u Sarajevu, Sarajevo.
- SREĆKOVIĆ, S., 1987. – Slobodan Srećković, *Osmanlijski novac kovan na tlu Jugoslavije*, Beograd.
- SREĆKOVIĆ, S., 2000. – Slobodan Srećković, *Akches. Mehmed II Fatih – Selim I Yavuz*, vol. 2, vlastita naklada/self-published, Beograd.
- SREĆKOVIĆ, S., 2003. – Slobodan Srećković, *Akches. Süleyman I Kanumî*, vol. 3, vlastita naklada/self-published, Beograd.
- SREĆKOVIĆ, S., 2005. – Slobodan Srećković, *Akches. Selim II Sari – Murad III*, vol. 4, vlastita naklada/self-published, Beograd.
- SREĆKOVIĆ, S., 2007. – Slobodan Srećković, *Akches. Mehmed III – Mustafa I*, vol. 5, vlastita naklada/self-published, Beograd.
- ŠABANOVIĆ, H., 1967. – Hazim Šabanović, *Evlja Čelebi, Putopis, odlomci o jugoslavenskim zemljama*, Svjetlost, Sarajevo.
- ŠEPAROVIĆ, T., 2020. – Tomislav Šeparović, *Numizmatička zbirka Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika*, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split.
- TRALJIĆ, S. M., 1965. – Seid M. Traljić, Zadar i turska pozadina od XV do potkraj XIX stoljeća, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 11-12, Zadar, 203–227.
- TRALJIĆ, S. M., 1969. – Seid M. Traljić, Nin pod udarom tursko-mletačkih ratova, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 16-17, Zadar, 529–548.
- TRALJIĆ, S. M., 1971. – Seid M. Traljić, Vrana i njezini gospodari u doba turske vladavine, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, XVIII, Zadar, 343–377.
- TRALJIĆ, S. M., 1973. – Seid M. Traljić, Tursko mletačke granice u Dalmaciji u XVI i XVII stoljeću, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 20, Zadar, 447–458.
- VOVSI, E., 2012. – Eman Vovsi, *Forces and strength of Army of the Orient*, <https://www.napoleon-series.org/military-info/battles/1798/ArmyofOrient.pdf> (pristupljeno 19. lipnja 2022.).
- VUČIĆ, J., 2020. – Jakov Vučić, Rezultati arheoloških istraživanja crkve sv. Kuzme i Damjana u Polači, *Diadora*, 33/34, Zadar, 465–517.
- ZANINOVIĆ, J., GAURINA, D., 2008. – Joško Zaninović, Davor Gaurina, Nelipićeve utvrde na rijekama Krki i Čikoli, *Zbornik radova sa znanstvenog skupa Miljevci u prošlosti (s pogledom u budućnost)* (ur./eds.: A. Gulin, M. Ivić, D. Marguš, M. Menđušić, Š. Samac), Miljevački sabor, Visovac, Drinovci, 145–162.
- ZARO, G., GUSAR, K., ČELHAR, M., 2020. – Gregory Zaro, Karla Gusar, Martina Čelhar, On the Edge of Empires: Exploring an Ottoman Legacy on the Venetian Frontier, *Journal of Field Archaeology*, 45(3), 188–208.
- ZDRAVKOVIĆ, I. M., 1956. – Ivan M. Zdravković, Džamija, minare i tvrđava u Drnišu, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 10, Split, 190–198.

